

Att bli integrerad, delaktig och empowered

– En studie om samhällsorientering utifrån tidigare deltagarnas perspektiv

To become integrated, involved and empowered

– A study of education about society based on previous participants' perspectives

Linda Gaugere   Karolina Sranka

**Examensarbete 15 Hp
Socialt arbete och socialpedagogik, 61 – 90 Hp
Socialpedagogiska programmet
Institutionen för individ och samhälle
Vårterminen 2017**

Sammanfattning

Titel: Att bli integrerad, delaktig och empowered – en studie om samhällsorientering utifrån tidigare deltagarnas perspektiv.

Engelsk Titel: To become integrated, involved and empowered – a study of education about society based on previous participants perspectives

Sidantal: 39

Författare: Linda Gaugere och Karolina Sranka

Handledare: Annika Theodorsson

Examinator: Lars Svensson

Datum: Juni 2017

Under 2016 ökade invandringen till Sverige till rekordsiffran 163 005 personer. I Sverige finns det en tvåårig introduktionsperiod, ibland benämnd integrationsperiod. För alla nyanlända flyktingar är varje kommun skyldig att erbjuda minst 60 timmars samhällsorientering under flyktingarnas introduktionsperiod. Den här studien undersöker hur tidigare deltagarna i samhällsorientering uppfattat integrationsinsatsen Samhällsorientering för nyanlända. Det handlar mer specifikt om de nya kunskaperna som de inhämtar om det svenska samhället i kursen gör att de upplever sig vara mer integrerade och delaktiga i det nya samhället. Studien undersöker även om deltagarnas empowerment har ökat efter att de genomgått kursen. Studien har en kvalitativ ansats och studiens data är inhämtad genom semistrukturerade intervjuer med tidigare deltagare i kursen samhällsorientering. Respondenterna är vuxna kvinnor och män som har deltagit i kursen samhällsorientering för nyanlända i Västerviks kommun.

Resultat av denna studie visar att deltagarna upplever att samhällsorientering har gett dem goda förutsättningarna för att bli integrerade och delaktiga i det svenska samhället. Samtliga respondenter upplever att efter att de tagit del av kursen har de mer kontroll över sitt liv i Sverige då de vet hur det svenska samhället fungerar, vilket innebär att deltagandet i samhällsorientering har stärkt deras empowerment.

Nyckelord: socialt arbete, socialpedagogik, samhällsorientering, nyanlända, integration, delaktighet, empowerment

Innehållsförteckning

1. Introduktion	1
1.2. Syfte.....	2
1.3. Frågeställningar	2
1.4. Begreppsdefinitioner	2
2. Bakgrund	3
3. Förförståelse	4
4. Tidigare forskning	5
4.1. Samhällsorientering	5
4.2. Integration.....	6
4.3. Delaktighet.....	8
4.4. Empowerment.....	8
4.5. Tidigare forskningsimplikationer för studien	9
5. Teoretisk utgångspunkt	11
5.1. Integration.....	11
5.2. Delaktighet.....	12
5.3. Empowerment.....	13
5.4. Operationalisering av teoretiska begrepp	14
6. Metod	16
6.1. Kvalitativ metodansats	16
6.2. Fenomenologi och hermeneutik	16
6.3. Urval och materialinsamling	17
6.5. Bearbetning och analys.....	18
6.6. Validitet och reliabilitet	20
6.7. Objektivitet och Generaliserbarhet	21
6.8. Etiska överväganden.....	21
7. Analys	23
7.1. Betydelsen av samhällsorientering för deltagarnas integration.....	23
7.2. Betydelsen av samhällsorientering för deltagarnas delaktighet	25
7.3. Betydelse av samhällsorientering för deltagarnas empowerment	28

8. Resultat och avslutande diskussion	33
8.1. Resultat	33
8.2. Avslutande diskussion	33
8.3. Studiens slutsatser och betydelse för det socialpedagogiska arbetet.....	35
8.4. Förslag till framtida forskning	36
Referenser	37
Bilaga 1 – Informationsbrev till kontaktpersoner.....	40
Bilaga 2 – Informationsbrev till respondenter	41
Bilaga 3 - Intervjuguide	42

1. Introduktion

Under 2016 ökade invandringen till Sverige till rekordsiffran 163 005 personer. (Statistiska centralbyrån, 2016). Att hjälpa nyanlända till bättre integration är en aktuell samhällsfråga och är en daglig utmaning för socialarbetare i Sverige och inte minst för socialpedagoger i Västerviks kommun. Det internationella förbundet av socialt arbete (IFSW) definierar socialt arbete på följande sätt:

Socialt arbete innebär att de yrkesmässiga ska främja social förändring, problemlösning i mänskliga relationer samt ska arbeta mot empowerment och befrielse av människor för att förbättra välbefinnande. Med hjälp av teorier om mänskligt beteende och sociala system ingriper socialt arbete på de punkter där människor integrerar med sina miljöer. Principerna om mänskliga rättigheter och social rättvisa är grundläggande för socialt arbete. (IFSW, 2017)

Dagligen förs diskussioner om invandring, integration och samhällsorientering på olika samhällsarenor. Exempelvis skriver Expressen (2016) om moderaternas förslag till att införa ett examensprov i kursen samhällsorientering som kommunerna erbjuder nyanlända. Förslaget handlar om att minska etableringsersättning om deltagaren i kursen inte klarar provet. Enligt arbetsförmedlingens rapport har bara 37 % av dem som haft etableringsplanen i mer än ett år deltagit i samhällsorienteringen. Elisabeth Svantesson, moderaternas arbetsmarknadspolitiska och integrationspolitiska talesperson till Tidningarnas Telegrambyrå AB ser kritiskt på detta och menar att då nyanlända inte har fått del av den viktiga informationen som handlar om rättigheter och skyldigheter kommer det påverka deras möjligheter att bli en del av svenskt samhällsliv (Dagens Nyheter, 2016). De politiska debatterna om samhällsorientering och dess syfte väckte vårt intresse till att forska i området. Vi ser vikten av att undersöka om samhällsorientering har någon betydelse för de tidigare deltagarna i deras integrationsprocess. Studien ska också fokusera på att undersöka om de tidigare deltagarna upplever att samhällsorientering har stärkt deras empowerment och om de känner sig vara mer delaktiga i det svenska samhället. Lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare handlar om etableringsinsatser där målgruppen är vissa nyanlända invandrare. Denna målgrupp är även ett verksamhetsområde för socialpedagoger vilket också kan göra studien relevant för forskningsområdet.

Socialpedagogiskt förhållningssätt är ett av verktygen i att inkludera alla människor i samhällsgemenskapen och en av många socialpedagogens uppgifter är att arbeta med främjande metoder för integration samt skapa olika former av integrationsarenor (Madsen 2006). Kursen samhällsorientering kan ses som en sådan arena där syftet är att skapa förutsättningar för individens sociala integration (Sennemark & Moberg 2014). Samhällsorientering ska även fungera som en utvecklande mötesplats för myndigheter, organisationer och nyanlända. Kursinnehållet speglar också politiska beslut och åtgärder som gäller socialt arbete (SFS, 2010:197) och är därför relevant för det sociala arbetets forskningsområde. I Sverige finns det en tvåårig introduktionsperiod, benämnd integrationsperiod, för alla nyanlända flyktingar och varje kommun är skyldig att erbjuda minst 60 timmars samhällsorientering under flyktingarnas introduktionsperiod (Abdulla & Risenfors, 2013).

1.2. Syfte

Syftet med vår studie är att undersöka och analysera om tidigare deltagare i kursen samhällsorientering i Västerviks kommun upplever sig vara mer integrerade, delaktiga och om deras empowerment har ökat efter att de genomgått kursen.

1.3. Frågeställningar

- Hur upplever de tidigare deltagare att de nya kunskaper de fått i kursen samhällsorientering har påverkat deras integrering i det svenska samhället?
- Hur upplever tidigare deltagare i kursen samhällsorientering att deltagande i kursen och dess innehåll har påverkat deras delaktighet i det svenska samhället?
- Hur kan vi förstå om och på vilket sätt deltagarnas empowerment stärkts genom att de tagit del av kursens innehåll?

1.4. Begreppsdefinitioner

Integration

Integration i vår uppsats handlar om hur personer med utländsk bakgrund kan bli en del av det svenska samhället (Socialstyrelsen, 2008).

Delaktighet

Begreppet delaktighet i vår studie väljer vi att definiera som ett socialt samspel där individer som är aktiva, tar ett gemensamt ansvar och har en ömsesidig påverkan på varandra (Åhnby, Svensson & Henning, 2013).

Empowerment

Begreppet empowerment i vår studie väljer vi att definiera som egenmakt och kraft, dvs. att individer tar i anspråk sina egna resurser så att de så mycket som möjligt klarar av att ta kontrollen över sitt eget liv (Eide & Eide, 2006). ”Empowerment innebär att stimulera klienten till att ta sina egna resurser i bruk ” (Eide & Eide 2006, s.52).

2. Bakgrund

För att kunna förstå de olika tankar om hur integrationspolitik uttrycks i praktik idag är en överblick över svensk invandrings- och integrationshistoria relevant.

På 1930-talet började invandringen i Sverige för första gången överstiga utvandringen. Immigranterna bestod av återvändare från USA, krigsflyktingar samt arbetskraftsinvandrare. Redan på 1960-talet infördes restriktiva regler för arbetsmigranter då arbetstillstånd krävdes för att kunna invandra till Sverige (Kadhim, 2000 i Grip, 2010). Integrationspolitiken dominerades då av en assimilationstanke där invandraren inte fick hjälp av staten att bevara sin kultur och tradition, men staten medverkade i att invandraren skulle bli jämlik i samhället genom generell välfärd för alla. Redan under 1970-talet ändrades integrationspolitikens mål där den enskildes identitet, integritet och möjlighet till att bevara kulturarvet låg i fokus (Kadhim, 2000 i Grip, 2010). Statens Invandrarverk fick ansvar över flyktingmottagande på 1980-talet. Socialtjänstlagen var grunden i arbetet med flyktingar där också synen på invandringen ändrades från en arbetsmarknadsfråga till en socialtjänstfråga där fokus var på flyktingars omhändertagande (Kadhim 2000 i Grip, 2010). En granskning av invandrapolitiken i början på 2000-talet visar att den inte har lyckats i sina ambitioner att skapa ett integrerat samhälle utan har istället ökat segregationen. Masoud Kamali menar att problemet är fel fokus i integrationsarbetet (Kamali 2006, i Grip 2010). I propositionen ” Sverige, framtiden och mångfalden” lades grunden för integrationspolitiken (prop. 1997:98:16). Utgångspunkten för integrationspolitiken är då att säkerställa att alla individer i samhället, oavsett etnisk bakgrund och kultur, skulle ha lika rättigheter, skyldigheter och möjligheter. Trots detta ansåg regering och riksdag att människor som precis kommit till Sverige var i behov av särskilda åtgärder under sin första tid. Detta för att de ska få bästa möjliga förutsättningar för att kunna bli egenförsörjande och delaktiga i samhället (Från invandrapolitik till invandrapolitik, Riksrevisionen 2005:5 s. 37). Den 1 december 2010 trädde etableringsreformen i kraft. Reformen syftade till att invandrare som har fått permanent uppehållstillstånd i Sverige skall på ett mer effektivt sätt integreras i det svenska samhället (SFS 2010:197). Lagen reglerar berörda aktörers ansvarsroller och insatser som syftar till att underlätta nyanländas etablering. Arbetsförmedlingen fick ett samordnansvar för att upprätta en etableringsplan tillsammans med den nyanlände och i samverkan med berörda kommuner, myndigheter, organisationer och företag.

Syftet med samhällsorientering är att underlätta de nyanländas etablering i arbets- och samhällslivet genom att förmedla en grundförståelse för det svenska samhället (Lag 2010:197). Målet med samhällsorientering är att deltagarna ska utveckla kunskaper om:

- mänskliga rättigheter och grundläggande demokratiska värderingar
- den enskildes rättigheter och skyldigheter i övrigt
- hur samhället är organiserat
- praktiskt vardagsliv (Sennemark & Moberg, 2014)

Samhällsorienteringens målsättning är också att öka deltagarnas känsla av delaktighet i det svenska samhället samt öka förutsättningarna för integration (ibid). Samhällsorientering ska i den möjligaste mån genomföras på modersmålet (Sennemark & Moberg, 2014).

3. Förförståelse

Båda författarna till denna studie har en invandrarbakgrund vilket innebär att vi har en förförståelse för integration. Linda, som är EU medborgare, flyttade till Sverige 2007 när hon hade bestämt sig för att bli sambo med en infödd svensk. En övergripande kunskap om Västerviks kommuns kurs samhällsorientering fick hon när hon läste till socialpedagog och gjorde sin praktik på Arbetsförmedlingen. Det var då det väcktes intresse för att genomföra en studie med syfte att undersöka om tidigare deltagare i kursen samhällsorientering i Västerviks kommun upplever sig vara mer integrerade, delaktiga och om deras empowerment har ökat efter att de genomgått kursen. Karolinas nyfikenhet för integrationsfrågor väcktes dels genom att integration är ett omdebatterat ämne i politiska sammanhang idag, dels att Karolina själv har erfarenheter av integrationsprocessen. Karolina kom till Sverige som flykting från forna Jugoslavien på 1990-talet. Integrationspolitiken har ändrats sedan dess vilket gör att Karolinas erfarenheter inte kan ha betydelse för den kunskap författarna har fått fram genom egen undersökning.

4. Tidigare forskning

I detta avsnitt presenteras tidigare forskning som är relevant för studien då den berör studiens syfte och frågeställningar. Forskningens resultat presenteras under rubrikerna samhällsorientering, integration, delaktighet samt empowerment. Integration, delaktighet och empowerment är begrepp som studiens teoretiska del tar sin utgångspunkt i.

4.1. Samhällsorientering

Elina Pettersson (2014) skriver i FoU rapport om och sammanställer resultatet av en förstudie som Länsstyrelsen i Västerbotten har genomfört tillsammans med kommunerna Lycksele, Skellefteå, Vilhelmina och Norsjö. Studiens syfte var att främja en effektiv individanpassad etableringsprocess genom att följa upp kvotflyktingars egen upplevelse av etableringsprocessen. I Petterssons (2014) rapport framgår det att undersökningar av det slaget ofta görs i form av enkäter och att sådana utvärderingar nästan var obefintliga. Men i undersökningar där deltagarna fick berätta om sina upplevelser av samhällsorientering, som är en del av etableringsinsatser, framkom det att de flesta av deltagarna upplevde att informationen de fått genom samhällsorientering var uppskattad och värdefull för att kunna förstå det svenska samhället på ett bättre sätt och att kunna bli en del av det (ibid). Eva Sennemark och Anette Mobergs (2014) FoU rapport om "Utvärdering av samhällsorientering för nyanlända i Göteborgsregionen" påvisar liknande resultat. Forskarnas studie har genomförts på uppdrag av Göteborgsregionens kommunalförbund och syftade att få deltagarnas perspektiv, följa upp rekommendationer från tidigare utvärderingar samt att identifiera vidare utvecklingsområden (ibid). Sennemark och Moberg (2014) bygger sin redovisning på fokusgrupper med 37 deltagare från samhällsorientering samt två före detta deltagare. Resultatet visar att för de mesta är deltagarna nöjda med kursen och upplever att all kunskap om det nya landet är nyttig då den underlättar integration och förståelse (Sennemark & Moberg, 2014). Resultaten i båda studierna visar att den allmänna uppfattningen är att samhällsorientering ger en grundläggande information med en bredd då många viktiga områden av hur det är att leva i Sverige berörs (Pettersson, 2014, Sennemark & Moberg, 2014). Men Sennemark och Mobergs (2014) studie visar också på deltagarnas varierande upplevelse av vilken kunskap ansågs vara viktigast. De teman som återkom var barnuppfostran, kvinnors rättigheter och skattefrågor. Även kunskapen om svenska lagar och regler samt kunskap om konsekvenserna av att inte följa dem visar sig vara viktiga för deltagarna då sådan kunskap anses kunna förebygga brott (Sennemark & Moberg, 2014). Det framgår i båda studierna att deltagarna upplevde behovet av mera tid till djupare information såsom bostad, arbete, lagar, polis, försäkringskassa och vård samt att de teoretiska delarna behövde kompletteras med flera studiebesök (Pettersson, 2014, Sennemark & Moberg, 2014). För att informationen ska kunna omvandlas till kunskap som deltagarna kan ha användning av i olika vardagssituationer så upplevde deltagarna att denna information behöver ges vid upprepade tillfällen (Pettersson, 2014, Sennemark & Moberg, 2014). Majoriteten av de intervjuade deltagarna säger att de har genom deltagande i samhällsorientering fått grundläggande information om det svenska samhället och svensk kultur men det framkommer också att det är svårt att avgöra om något saknas i kursens innehåll innan de avslutat kursen (Sennemark & Moberg, 2014). Det framgår också i båda studierna att deltagarna uppskattar att utbildningen genomfördes på modersmål vilket underlättade för

diskussion och interaktion kring olika frågor mellan handledaren och deltagarna (Pettersson, 2014, Sennemark & Moberg, 2014). En nyttoaspekt kring utbildningen avsåg vikten av att träffa andra människor i samma situation vilket också upplevdes av deltagarna som värdefullt (Pettersson, 2014). I Petterssons (2014) studie framgår det att deltagarna upplevde att kursen samhällsorientering inte är individanpassad då den inte tog hänsyn till deltagarnas olika förutsättningar och behov samt att deltagarna inte hade möjlighet att påverka innehållet i samhällsorientering. Det framgår också att kursen samhällsorientering upplevdes vara obligatorisk för att konsekvensen av att inte delta i kursen skulle leda till utebliven ekonomisk ersättning (Länsstyrelsen, 2013, Pettersson, 2014).

4.2. Integration

Görandet av integration

Lena Grips (2010) avhandling om produktion av integration i fyra svenska kommuner har till syfte att studera hur integrationen görs och produceras utifrån olika aktörers positioner på en kommunal nivå. Avhandlingens målgrupp är invandrade kvinnor i olika föreningar och organisationer samt tjänstemän och ledande politiker med integrationspolitiskt ansvar. Avhandlingens resultat visar att problemet med att integrationspolitiken inte uppnår bra resultat hittar inte sin förklaring i ett fenomen utan i många. Det kan handla om att svenska för invandrare är dåligt organiserat, att det fattas pengar och andra saker som har med praktisk och konkret verksamhet att göra. Resultaten i Grips (2010) avhandling visar att det stora problemet i integrationspolitiken ligger istället i föreställningar kring integration och tänkta integrationsobjekt. Utifrån de föreställningar om hur tänkta integrationsobjekt ska vara och på vilket sätt de ska bli en del av samhället skapas också en politik och praktik som sällan passar verkliga människors behov och som också förstärker skillnader mellan ett tänkt "Vi" och "Dom" (Grip, 2010). Rut Farrugia (2009) lyfter fram flera andra faktorer som är av vikt för integrationsprocessen som till exempel individens motivation, de sociala och ekonomiska förutsättningar samt språkkunskap men hon lägger särskild vikt på den faktorn som rör samhällsförhållanden och dess påverkan på integrationsprocessen.

Farrugia (2009) skriver i sin vetenskapliga artikel att vi uppfattar integration på olika sätt beroende på att vi ser på integration från olika perspektiv. Farrugias (2009) artikel handlar om hur olika aktörer på Malta ser på flyktingintegration från olika perspektiv. Studiens syfte var att få en inblick i hur lokala intressenter, flyktingar och asylsökande, bidragstagare samt världssamhället uppfattar fenomenet integration och vad de uppfattar som bevis på lyckad integration. Enligt Farrugia (2009) beror lyckad integration på många faktorer, såsom språk, möjligheten till arbete, ekonomi, möjligheten till att vara delaktig i den sociala miljön och att kunna påverka. Resultaten i Farrugias artikel visar att engagemang från både den nyanlända invandraren och mottagande samhälle anses vara av vikt för att uppnå goda integrationsresultat (ibid). Att kommunens integrationsvillkor ligger till grund för flyktingarnas förutsättningar att utgöra en aktiv del av samhället framkommer också i Åsa Gustafson (2004) avhandling. Gustafsons (2004) avhandling som handlar om integration och normaliseringsprocesser bland bosniska flyktingar som erhållit permanent uppehållstillstånd och som är bosatta i Malmö och Umeå under åren 1996–1997 har för syfte att belysa dynamiken mellan strukturella villkor, integration och normalisering. De centrala frågorna som behandlas i avhandlingen är hur

flyktingar under olika villkor har inrättat sina liv, ser på sin livssituation, hanterar sitt vardagliga liv och utvecklat olika livsmönster. Avhandlingen utgår från frågeställningen om hur integrationsprocessens olika aspekter och dimensioner har för konsekvenser för deltagandet i socialt, ekonomiskt, politiskt och kulturellt samhällsliv (ibid). Även Grips (2010) studie belyser faktorer som på sikt kan påverka flyktingarnas deltagande i samhällslivet. Politikernas arbetssätt och engagemang i integrationsfrågor visar sig vara sådana faktorer som är viktiga för integrationsarbete på lokal nivå. Politikerna som driver frågorna visar med sitt engagemang att integration som område är viktigt att arbeta med. Detta kan ge integrationsfrågor ökad legitimitet (ibid). Resultaten i Grips (2010) studie lyfter fram flera faktorer som styr våra handlingar i praktiskt arbete med integration. En av dem är våra uppfattningar om vad som är "svenskhet" dvs. normen i det svenska samhället. De andra är våra uppfattningar om vilka som ska integreras och vad målet med integration är. Grips (2010) avhandling visar att utifrån föreställningarna om integration och integrationsobjekt skapas också politiska mål för integrationen. Politiska mål gällande integration visar sig vara svåra att genomföra i praktiken då de inte speglar de invandrade personernas behov och upplevs förstärka gapet mellan "Vi" och "Dom". Detta ansvar att tolka målen läggs på tjänstemännen på lokal nivå, vilket kan innebära att genomförandet av politiska beslut i praktiken inte blir så som politikerna har tänkt sig från början (Grip, 2010).

Kan man mäta integration?

Enligt Farrugia (2009) så är det svårt att mäta hur bra ett samhälle har lyckats med integration. Vi kan däremot identifiera olika faktorer som kan visa oss vilken social, ekonomisk, kulturell och politisk roll invandrare spelar i samhället idag och över tid (ibid). Grips (2010) avhandling belyser svårigheten med att definiera integrationen som begrepp vilket också kan vara svårt att använda begreppet när samhället vill utvärdera hur det har lyckats med integrationen. Det är lättare att beskriva och mäta det som integrationen inte är som t.ex. bostadssegregation. Fenomenet går då att greppa och konkret jobba med i praktiken (ibid).

Den allmänna opinionen om hur ett samhälle är villigt att acceptera individer med invandrarbakgrund kan vara en faktor som enligt Farrugia går att mäta för att se om samhället har lyckats med integration. Det är dock svårt att veta om en liten grupp av extremister som ibland uttrycker sitt missnöje med integrationen genom våld också representerar hela samhällets inställning (Farrugia, 2009).

Problematiken kring hur lokala tjänstemän och invandrarna har olika uppfattningar om vad som kännetecknar lyckad integration beskrivs också av Olwig (2011). Enligt Olwig resulterar detta i att lokala tjänstemäns tolkning av politiska beslut kring integration har direkt påverkan på den enskilda individen. Olwig beskriver också tjänstemännens problem med att tillgodogöra den enskilda individens behov när den implementerar politiska beslut som har fattats på regeringsnivå (ibid).

För att lyckas med integrationen så hade flyktingarna enligt resultat i Gustafsons (2004) studie utvecklat olika strategier när det gäller att normalisera vardagslivet men också mer

övergripande livsmönster för att hantera osäkerhet inför framtida arbetsmarknadsmöjligheter, ekonomi, familjrelationer samt nya vänskapsrelationer.

4.3. Delaktighet

Rish, Miesner och Dubeau (2015) belyser i sin studie vikten av att inneha en fritidssysselsättning och dess betydelse för nyanländas språkinläring och känsla av social delaktighet. Studien genomfördes på ett idrottsevenemang som hade för syfte att integrera och engagera nyanlända i Kanada via idrott. Studien syftade till att undersöka de nyanländas upplevelse av hur idrotten påverkade deras sociala integration. Resultaten i studien visar på att nyanländas initiativ till deltagande i idrottsaktiviteterna ökade deras möjligheter att skapa kontakter och att få rikare socialt liv, minskad känsla av diskriminering samt förbättrat språk. Jacobsson (2008) lyfter också i sin studie om socialt medborgarskap och social delaktighet olika perspektiv på delaktighet. I Jacobssons (2008) studie framgår det att ansvaret i att aktivt delta i samhällets olika områden som till exempel utbildning, arbete och politik, upplevs ligga på den enskilda individen. Studiens syfte är att ge en varierad bild av unga människor med utländsk bakgrund upplevelsen av social delaktighet i samhället (ibid). Resultaten i Jacobssons (2008) studie visar också att delaktighet i samhället kan uppfattas som den gode medborgarens strävan att vilja göra rätt och att med sitt aktiva agerande kunna bidra till samhällets bästa. Resultaten i Jacobssons (2008) studie belyser också den enskilda individens upplevelse av olika hinder för delaktighet. Sådana hinder kan upplevas finnas främst inom områdena arbete och i sociala sammanhang som berör gemenskap med etniska svenskar. Studien visar också att den enskilda individen kan uttrycka en svag tillit till inkluderande samhällsåtgärder och därför väljer att ställa sin egen förmåga och agerande i centrum för att nå delaktigheten i samhället.

4.4. Empowerment

Marie-Pier Rivest och Nicolas Mareau (2015) har skrivit en vetenskaplig artikel ”Between Emancipatory Practice and Disciplinary Interventions: Empowerment and Contemporary Social Normativity”. Författarna skriver att begreppet är ett välanvänt verktyg i socialt arbete sedan 1960-talet och att det finns ett flertal studier som lyfter fram fördelar med begreppet. Syftet med deras artikel är att lyfta fram några kritiska aspekter kring begreppet empowerment. (Rivers & Mareau, 2015). Författarna har i sin studie kommit fram till att begreppet empowerment är svårdefinierat och att det saknas en konsensus kring begreppet. Eftersom det saknas samsyn kring begreppet empowerment blir det svårt att definiera vilka åtgärder som blir lämpliga i socialt arbete som kan leda till att individen blir stärkt i sitt empowerment (Rivers & Mareau, 2015). Oftast väljer individer att vända sig till socialtjänsten när de befinner sig i en krissituation och det inte finns någon annan som kan hjälpa dem (ibid). Rivers & Mareau (2015) har kommit fram till att det finns risk med att socialarbetare utifrån empowerment-perspektivet lägger över för mycket ansvar på klienten. Socialarbetare kan välja att se på klienten som den som har makten över sitt eget liv och att det är hen själv som kan och ska förändra sina livsförhållanden. Det kan bli problematiskt då individen som valt att söka hjälp hos socialtjänsten kanske saknar resurser för att få en förändring (ibid).

Lord & Hutchison (1993, i Kang, Harington & Park, 2015) påstår att det är empowermentprocessen som gör att invandrare få kontroll över olika aspekter i sina liv och kan

delta i samhället med värdighet. Wook-Mo Kang, Phil Harington och Hong-Jae Park (2015) har skrivit en vetenskaplig artikel "Double empowerment: The roles of ethnic-based groups in the Korean community in New Zealand – Implications for social work practice" där de lyfter fram vikten av att få träffa människor med samma etniska bakgrund. De etniskt baserade grupperna fungerade som den trygga basen, stöd och länk mellan "hemlandet" och det nya samhället (ibid). När man flyttar till ett främmande land och inte kan språket riskerar man att bli isolerad och marginaliserad då man inte kan ta till sig informationen om hur det lokala samhället fungerar (Kang, Harington & Park, 2015). I en etniskbaserad grupp får invandrare väsentlig information om det nya samhället på sitt modersmål samt skapar meningsfulla kontakter och får en känsla av tillhörighet (ibid). Detta stärker deras empowerment (Kang, Harington & Park, 2015). Kang, Harington & Park (2015) skriver att ett effektivt sätt på hur socialarbetare kan hjälpa invandrare att integrera och aktivt delta i det nya samhället är genom att stärka deras empowerment.

4.5. Tidigare forskningsimplikationer för studien

Den forskning som har presenterats i studien har gett oss en tydlig bild av hur begreppen integration, delaktighet samt empowerment definieras och kan förstås samt vilka utmaningar både invandraren och samhället möter för att lyckas med integrationen. Syftet med vår studie är att undersöka om tidigare deltagare i samhällsorientering upplever sig vara mer integrerade, delaktiga och om deras empowerment har ökat efter att de genomgått kursen. Vi valde att tydliggöra de tre begreppen för att i analysdelen kunna sätta respondenternas upplevelse av att vara mer integrerade, delaktiga och mer empowered genom att de genomgått kursen samhällsorientering i perspektiv och mot relevant forskning. De presenterade studierna har också visat oss att delaktigheten i olika sociala sammanhang kan stärka individens empowerment och känsla av tillhörighet. Denna forskningsöversikt ger relevans för att vi i vår studie syftar att undersöka om samhällsorientering är en social arena där nyanlända rustas upp till att bli aktiva deltagare i det svenska samhället. Vi har kommit fram till att forskningsläget i området kring samhällsorientering är svagt, särskilt med undersökningar som avser deltagarnas uppfattning av samhällsorientering. Den forskning som rör samhällsorientering och som presenteras i studien är av relevans till studiens syfte och frågeställningar. Forskningen visar på att samhällsorientering upplevs ha flera nyttoaspekter, såsom att informationen i samhällsorientering upplevs vara värdefull för de nyanlända för att de ska kunna förstå det svenska samhället på ett bättre sätt och att kunna bli en del av det. Nyttan av utbildningen upplevs också vara den sociala biten, att träffa andra människor i samma situation. Forskningen visar också att samhällsorientering ger en grundläggande information om Sverige och det svenska samhället men att informationen saknar ett djup på vissa viktiga områden samt att de teoretiska delarna behöver kompletteras med flera studiebesök. Det framgår också i tidigare forskning om samhällsorientering att deltagarna uppskattar att utbildningen genomfördes på modersmål och anser det som viktigt för att underlätta för diskussion och interaktion kring olika frågor mellan handledaren och deltagarna. Resultaten i de presenterade studierna om samhällsorientering visar också på att kursen upplevs vara obligatorisk samt att deltagarnas olika förutsättningar och behov inte tas hänsyn till och att möjligheter till att påverka innehållet i samhällsorientering upplevs vara liten. Detta forskningsresultat är relevant för vår studie då det berör studiens syfte att undersöka om samhällsorientering har stärkt deltagarnas

empowerment, dvs. att individer tar i anspråk sina egna resurser så att de så mycket som möjligt klarar av att ta kontrollen över sitt eget liv.

Forskningen visar på att integration är ett svårdefinierat begrepp men också att vi producerar integration genom att vi pratar och beskriver fenomenet. Integration kan ses på från olika perspektiv beroende på vilket förhållningssätt vi har till fenomenet samt vilken position vi har i samhället. Forskningen visar också att en tydlig gränsdragning mellan det som representerar "det svenska" och dem som står utanför den gemenskapen dvs. invandrare är något som försvårar integrationen. Vidare är det som är relevant för vår studie och som tidigare forskning visar på är hur lokala politikernas och tjänstemännens tolkning av politiska beslut är avgörande för hur integrationsfrågor hanteras i praktiken på lokal nivå.

Den forskning som har presenterats i studien som rör empowermentbegreppet visar på att individer kan stärka sin empowerment i sociala sammanhang där meningsfulla kontakter och känslan av tillhörighet skapas. Forskningen visar också att empowerment är ett begrepp som är svårt att definiera. Detta kan innebära en svårighet med att använda empowerment som verktyg i socialt arbete. Trots begreppets mångtydighet så visar tidigare forskning att empowerment används i syfte att uppmuntra individen att övergå från passivitet till aktivitet samt att individen uppmanas att aktivt delta i problemlösning för att få en förändring av sin situation.

Tidigare forskning om delaktighet visar att engagemang i en förening kan ge positiva effekter för nyanlända för både språkinlärning och för nyanländas sociala integration i samhället. Forskningen visar också på att delaktighet i samhället kan uppfattas som den enskilda individens ansvar samt som strävan att vilja göra rätt. Det som kommer fram genom relevant forskning om delaktighet är att svag tillit till samhällets inkluderande åtgärder leder till att individen väljer att använda sin egen förmåga för att nå delaktighet i samhället.

5. Teoretisk utgångspunkt

I denna studie har vi valt att undersöka om tidigare deltagare i kursen samhällsorientering i Västerviks kommun upplever sig vara mer integrerade, delaktiga och om deras empowerment har ökat efter att de genomgått kursen. Därav väljer vi att basera vår teoretiska utgångspunkt på begreppen integration, delaktighet och empowerment.

5.1. Integration

Gustafsson (2004) menar att begreppet integration, som används både i vardagligt tal och politiska diskussioner och dokument, är ett mångfacetterat och problematiskt begrepp. I politiska sammanhang används begreppet integration ofta med hänvisning till invandrade personers förväntade inkludering i majoritetssamhället (ibid).

I sitt resonemang om integration skriver Madsen (2006) att integration blir en fråga om individernas förmåga att leva upp till gruppens normer. När individen har tagit till sig gruppens normer och identifierar sig med dessa normer har individen uppnått en social tillhörighet, vilket tolkas så som att individen har integrerats. Denna typ av integration kallas ofta för assimilation. Gustafsson (2004) skriver att assimilation ofta förknippas med enbart kulturella aspekter och innebär att personer som kommit till ett nytt samhälle förväntas att förändra sina kulturella uttryck och orientering för att homogeniseras med majoritetsbefolkningen. Men enligt Sander (i Gustafsson, 2004, s.39) innebär integration: ”att kulturellt skilda grupper accepteras av majoritetsbefolkningen utan att bli exkluderade eller diskriminerade.” Sanders (i Gustafsson 2004) problematiserar begreppet integration genom att påstå att det som empiriskt mäts som integration till stor del beror på vilka samhällsideal som finns.

Ett samhälle kan sägas vara integrerat när det har etablerats ett sammanhängande nätverk av sociala relationer mellan samhällets olika grupper och delsystem (exempelvis familjer, skolor, företag och institutioner). Madsen, 2006, s.135)

Integration bör vara något som också riktas mot samhället som ska skapa förutsättningarna för individens integration (Madsen 2006). Dels handlar integration om det sociala nätverket, det vill säga att individer integrerar med varandra genom att skapa frivilliga relationer som bygger på ömsesidig tillit och dels handlar integration om välfärdsstatens uppdrag att skapa sociala band mellan stat och medborgare som en rättighetsrelation (Madsen, 2006).

Integration är en fråga om att den enskilda medborgaren förstår att göra bruk av sina rättigheter, vilket å andra sidan också innebär plikter beträffande arbete, utbildning, omsorg om den egna hälsan och eget ansvar. (Madsen, 2006, s.139)

Grip (2010) skriver i sin avhandling om att integration kan ses på från olika perspektiv. En tjänsteman som arbetar med integrationsfrågor kan se integrationen som mål och något som behöver skapas. Individen som strävar efter att bli en del av samhället kan se på integration som något man lever och ständigt kämpar med i sin vardag. Detta beror på olika förhållningssätt till integrationen där man också formar integrationen på olika sätt (Grip, 2010). Skilda förhållningssätt i görandet av integrationen kan också bero på att individer har olika positioner

i samhällssystemet, som t.ex. politiker, tjänstemän, olika föreningar. Politikerna gör integrationen genom att de skapar politiska riktlinjer och olika program där de skapar ramar och ekonomiska förutsättningar för integrationspolitiken. Tjänstemännen är länken mellan politiska beslut och det man gör i praktiken. Föreningarna har olika förhållningssätt till integration. Det kan handla om att stötta individer i integrationsprocessen men också verkar för att bevara kulturen (Grip, 2010, s.104).

Denna studie undersöker om tidigare deltagare i samhällsorientering upplever att samhällsorientering har hjälpt de att knyta de sociala banden till det svenska samhällets gemenskaper och institutioner. Detta innebär att vi definierar integration med utgångspunkt i Madsens (2006) resonemang om att individen är socialt integrerad när den har utvecklat sociala band och kan identifiera sig på olika sätt med en grupp eller samhällelig institution och att den enskilda medborgaren förstår att göra bruk av sina rättigheter och skyldigheter. Integration i vår uppsats handlar om hur personer med utländsk bakgrund kan bli en del av det svenska samhället (Socialstyrelsen 2008).

5.2. Delaktighet

Enligt Molin (2004) kan begreppet delaktighet ses som en form av social gemenskap, dvs. ett socialt samspel där individer som är aktiva, tar ett gemensamt ansvar och har en ömsesidig påverkan på varandra. Historiskt har delaktighet handlat om att integrera och anpassa individer samt grupper till samhället (Erikssons i Åhnby, Svensson & Henning, 2013). Ett likadant resonemang kring delaktighet har även Madsen (2006, s.137) då han skriver att: "social delaktighet är en fråga om att känna till koden för kommunikationen och de värderingar som gäller för de sociala förväntningarna." Exempelvis för att få ett arbete och delta i arbetsmarknaden krävs det särskilda kvalifikationer, däremot helt andra kvalifikationer förväntas av individen för att kunna delta i lokalsamhällets kulturella och sociala liv. Gustavsson (2010) skriver att delaktighetsbegreppet kan ses som det senaste i raden av begrepp som är förknippade med lösningen på utanförskap och underordningsproblematik som uppstår i samhället.

Känslan av delaktighet skapas genom tillhörighet (Trondman, 2003). Genom att skapa mötesplatser, verksamheter som ökar känsla av tillhörighet hos individer skapas möjligheter till delaktighet. Den professionella ska möta individer med respekt och i relationsskapandet ska kunna förstå individer och deras livssituation utifrån individers egna perspektiv (Trondman, 2003). "Delaktighet på individnivå handlar om medmänsklighet och att bry sig och göra något för en kamrat och familjemedlem" (Jacobssons 2008, s.149).

Delaktighet handlar mer om en subjektiv upplevelse (Edström i Jacobsson, 2008). Den subjektiva delaktigheten relaterar Jacobsson (2008) till hur gruppen skapar möjligheter och bemästrar hinder för delaktighet. Sociala relationer kan öka känslan av delaktighet (ibid.)

Delaktighet på strukturell nivå handlar främst om att kunna göra sin röst hörd, exempelvis genom att delta i valet (Jacobsson 2008, s. 149). Genom att informera individer om deras rättigheter och skyldigheter ökar deras möjligheter till delaktighet (ibid).

I studien undersöker vi kursen samhällsorientering som rustar nyanlända invandrare med kunskap om det svenska samhället för att de aktivt ska kunna delta och själva vara en del av den samhälleliga gemenskapen (Abdulla & Risenfors, 2013). Begreppet delaktighet i vår studie väljer vi att definiera som ett socialt samspel där individer som är aktiva, tar ett gemensamt ansvar och har en ömsesidig påverkan på varandra (Åhnby, Svensson & Henning, 2013).

5.3. Empowerment

Eide & Eide (2006) skriver att empowerment är ett grundläggande värde inom socialtjänsten och att idén bakom empowerment kan spåras ända tillbaka till Aristoteles. ”För honom var en människas personliga utveckling det högsta målet” (Eide & Eide 2006, s.36). Begreppet empowerment, även kallat egenmakt, innebär att stimulera klienten att ta sina egna resurser i bruk så att de så mycket som möjligt klarar av att ta kontrollen över sitt eget liv (Eide & Eide, 2006).

Marie-Pier Rivest och Nicolas Mareau (2015) skriver i sin artikel ”Between Emancipatory Practice and Disciplinary Interventions” att begreppet empowerment är känd i socialt arbete redan sen 1960-talet och att den sällan är kritiserad. De flesta studier väljer att lyfta fram begreppets fördelar (ibid). Barbara Solomons (1976 i Rivest & Mareau, 2015) definierar empowerment som en process där människor som tillhör en stigmatiserad social kategori kan få hjälp genom livet att utveckla och öka kompetensen vid utövandet av personligt inflytande och utförandet av värdefulla sociala roller. Enligt Solomon (1976 i Rivest & Mareau, 2015) empowermentprocessen gäller personer som har varit socialt utsatta. Solomons resonemang kring empowerment stannar inte på individnivån utan hon anser att målet med empowermentprocessen är att förbättra levnadsförhållandena för nuvarande och kommande generationer, för att skapa ett samhälle där diskriminering och situationer som har lett till ökad maktlöshet hos individer och socialt utsatta grupper är inte längre en realitet (ibid).

I dag använder man begreppet i samband med olika grupper som anses svaga i samhället, t.ex. invandrare, homosexuella, drogmissbrukare, funktionshindrade, personer med psykiska sjukdomar o.s.v. (Askheim, 2007, s. 18).

Paulo Freire teorier kring empowerment var avgörande för socialt arbete (Rivest & Mareau, 2015). Enligt Freire (2000) kan empowerment användas som motmakt, dvs. för att kunna frigöra sig från förtryck, måste man först bli medveten om sin sociala situation. Med hjälp av den nya medvetenheten tillsammans med viljan tar den förtryckta makten från sina förtryckare. Yann Le Bossé (2003 se Rivest & Mareau, 2015) antyder fem samtyckande komponenter av empowerment: de enskilda och strukturella förhållanden måste beaktas; empowermentprocessen måste tillåta medvetandegörande och kritiskt tänkande; för att få en förändring på en situation som anses vara problematisk uppmuntrar empowerment individen att övergå från passivitet till aktivitet och slutligen ska individer som är direkt berörda och påverkade av den problematiska situationen involveras i problemlösningen på högre nivå av de som är yrkesverksamma.

Trots att empowerment är så välanvänt i socialt arbete, saknas det någon konsensus kring begreppet (Rivers & Mareau, 2015). "... we do not know what empowerment is, but like obscenity, we know it when we see it." (Rappaport 1984 se Rivers & Mareau 2015, s. 1858). Risken med empowerments polysemi är att man kan legitimera i sin handling metoder som i sin kärna inte baseras på empowerments grundläggande strategi vilket kan resultera i att empowerment används i motstridiga sammanhang (Rivers & Mareau, 2015). Rivers & Mareau (2015) för ett kritiskt resonemang även kring maktförhållande i socialt arbete mellan "expert" och "klient". I socialt arbete anses makt som en materiel resurs och vissa människor har mer makt än andra (ibid). Empowerment i detta sammanhang innebär en "transaktion" där makt överförs till klient från expert (Rivers & Mareau, 2015), vilket i sin tur innebär att klienten som inte har full kontroll över processen är disempowerd (ibid). Rivers & Mareau (2015) problematiserar detta då empowerment å ena sida innebär att det är klienten som är expert över sitt eget liv. Det är hen som bör definiera situationen som problematisk och därefter inleda processer som leder till att hen kan få mer makt över situationen och kraft att förändra den (ibid). Men å andra sidan, i praktiken innebär empowerment att det är socialarbetare som har mer makt och därför är det hen som definierar klientens livssituation som avvikande och inleder åtgärder som kan hjälpa klienten att ändra på klientens livsförhållanden (Rivers & Mareau, 2015).

Begreppet empowerment i vår studie väljer vi att definiera som egenmakt och kraft, dvs. att individer tar i anspråk sina egna resurser så att de så mycket som möjligt klarar av att ta kontrollen över sitt eget liv (Eide & Eide, 2006). "Empowerment innebär att stimulera klienten till att ta sina egna resurser i bruk" (Eide & Eide 2006, s.52). Det engelska ordet power har en dubbeltydning av kraft/makt (Sternudd, 2000). I vår studie definierar vi begreppet empowerment både som mål och medel i socialt arbete. Askheim (2007) skriver att empowerment handlar om att få igång processer och aktiviteter som kan skapa medvetenhet hos individen om sambandet mellan den egna livssituationen och yttre, samhälleliga förhållanden för att stärka individens självkontroll.

5.4. Operationalisering av teoretiska begrepp

Teoretisk utgångspunkt för denna studie var förutbestämd, dvs. innan studien genomfördes bestämde vi att ha de tre begreppen, integration, delaktighet och empowerment som den teoretiska utgångspunkten. Detta innebär att våra forskningsfrågor samt intervjuguide formulerade vi utifrån det teoretiska perspektivet. För att ta reda på om de tidigare deltagarna i kursen samhällsorientering upplever sig vara mer integrerade efter att de genomgått kursen ställde vi frågor till samtliga respondenter om de har ökad kunskap och förståelse för hur det svenska samhället fungerar och om de förstår att göra bruk av sina rättigheter och skyldigheter (Madsen 2006). Frågor kring sysselsättning, fritidsaktiviteter, vänner m.m. och om samhällsorientering hade någon påverka på detta ställdes för att kunna förstå om de tidigare deltagarna upplever sig vara mer delaktiga i det svenska samhället efter att de hade tagit del av kursen (Molin 2004) För att förstå om samhällsorientering har fungerat som en arena som stärker nyanländas empowerment ställde vi frågor kring handledarens roll och gruppens betydelse dvs. om de har exempelvis fungerat som stöd och om den informationen som förmedlades i kursen har gett deltagarna en upplevelse av att de har fått mer kontroll över sitt

liv i Sverige, mer makt och kraft att hantera saker på egen hand efter att de genomgått kursen (Le Bossé, 2003 i Rivest & Mareau, 2015). Askheim (2007) skriver att empowerment handlar om att få igång processer och aktiviteter som kan skapa medvetenhet hos individen om sambandet mellan den egna livssituationen och yttre, samhälleliga förhållanden för att stärka individens självkontroll. Det är viktigt för oss att förstå om deltagarna upplever att informationen som förmedlades på kursen samhällsorientering samt handledarnas arbetssätt har förstärkt deras empowerment.

En av målsättningar som finns för samhällsorientering är att samhällsorientering ska öka deltagarnas känsla av delaktighet i det svenska samhället (Sennemark & Moberg, 2014). Med vår studie undersöker vi hur tidigare deltagare i kursen samhällsorientering upplever att deltagande i kursen och dess innehåll har påverkat deras delaktighet i det svenska samhället. De teoretiska resonemangen kring begreppet delaktighet ska användas för att kunna besvara denna forskningsfråga. Det är viktigt att kunna förstå om samhällsorientering har fungerat som en verksamhet som skapar känsla av tillhörighet och därav gett en ökad känsla av delaktighet och om informationen som deltagarna fått i kursen har fungerat i förebyggande syfte för att motverka känslan av utanförskap. Integration i vår uppsats handlar om hur personer med utländsk bakgrund kan bli en del av det svenska samhället (Socialstyrelsen, 2008).

6. Metod

6.1. *Kvalitativ metodansats*

Våra forskningsfrågor undersöks med en kvalitativ metod för att vi är intresserad av att få kunskap och förståelse kring invandrares subjektiva upplevelse av integrationen efter att de genomgått kursen samhällsorientering. Vi vill undersöka om de tidigare deltagarna upplever att deltagandet i samhällsorientering har stärkt deras empowerment och om deras känsla av delaktighet i det svenska samhället samt förutsättningarna för integrationen har ökat efter deltagandet i kursen. Eftersom vi vill undersöka kommunens insats utifrån deltagarnas perspektiv valde vi att använda den kvalitativa metoden. ”Det mest grundläggande draget i kvalitativ forskning är den uttalande viljan att se eller uttrycka händelser, handlingar, normer och värden utifrån de studerande personernas eget perspektiv.” (Bryman, 1997, s. 77). Med hjälp av kvalitativ ansats kan vi få större möjlighet att komma nära våra undersökningspersoner.

Den kvalitativa metoden använder vi för att försöka hitta meningen med intervjupersonernas upplevelser (Kvale & Brinkmann, 2009). I vår studie strävar vi inte att undersöka mängden eller att mäta olika begrepp eller försöka att se olika samband mellan begreppen, vilket kännetecknar den kvantitativa metoden (Bryman, 1997). Vår fokus ligger på att se händelser, normer, värderingar utifrån den studerande individens eget perspektiv och med ett empatiskt förhållningssätt försöka på djupet förstå den sociala verklighet individen befinner sig i och har betydelse för individen. Detta samstämmer med Brymans (1997) resonemang kring vad som kännetecknar de mest grundläggande egenskaper i kvalitativ forskning.

6.2. *Fenomenologi och hermeneutik*

En vetenskapsteoretisk utgångspunkt i vår studie blir relativism eftersom vi är intresserade av att hitta meningen med samhällsorientering för de tidigare deltagarna i deras integrationsprocess. Utifrån det relativistiska perspektivet är kunskapen kontextuell och skapas på olika sätt beroende på hur vi ser på vår verklighet (Danemark, 2003). I vår studie försöker vi inte komma fram till en sanning om fenomenet samhällsorientering utan vårt mål är att få variationsrika beskrivningar av hur olika individer upplever sin integration och hitta det som är gemensamt i dessa beskrivningar. Det finns ingen absolut sanning utan de är fler vilket beror på att vi beskriver vår verklighet på olika sätt och att hur vi upplever vår verklighet beror på den specifika miljön vi befinner oss i (Rorty, 1980, i Danmark et al., 2010) Vi är intresserade av att försöka förstå respondenternas perspektiv på deras livsvärld vilket vi också tar del av genom deras detaljerade beskrivningar av upplevelser om sin integration. Kunskapen vi vill komma fram till är beroende av respondenterna, deras erfarenheter och upplevelser i sammanhanget – deltagandet i kurs samhällsorientering och integration i det svenska samhället. Mänskliga fenomen och individens upplevelse är det som står i fokus inom fenomenologi och därför väljer vi att använda oss av det fenomenologiska perspektivet studien (Kvale & Brinkman, 2014). Vi strävar efter att analysera och beskriva mänskliga beteenden där människans egna perspektiv är utgångspunkten vilket också kännetecknar en fenomenologisk ansats (Bryman, 1997). Vår studie kommer utifrån fenomenologi att bygga på våra respondenters erfarenheter och upplevelser. Vi kommer att betrakta deras erfarenheter giltiga

och trovärdiga och som grundläggande material i vår studie då uppsatsen kretsar kring deras upplevda livsvärld. Med en fenomenologisk ansats strävar vi att på djupet undersöka våra respondenters detaljerade erfarenheter av samhällsorientering och se om de upplever sig vara mer integrerade, delaktiga och om deras empowerment har ökat efter att de genomgått kursen.

Hermeneutik som tankesätt är också användbar i vår studie eftersom den baseras på förståelse och har tolkning av mening som utgångspunkt (Kvale & Brinkmann, 2009, Danemark, 2003). Hermeneutiken ger oss en möjlighet att systematiskt undersöka våra respondenters upplevelser för att kunna hitta ett möjligt sätt att tolka och förstå den verklighet våra respondenter upplever eller har upplevt. Ett centralt begrepp inom hermeneutiken är den hermeneutiska cirkeln (Kvale & Brinkmann, 2009) som också har inspirerat oss i vår analys av texterna. Med en vag uppfattning av textens helhet som utgångspunkt i analysen så har vi tolkat de enskilda delarna i texten och sedan relaterat tolkning av delarna till helheten. Denna pendling mellan delar och helhet sker med målet att få djupare förståelse av våra respondenters erfarenheter och upplevelser. Vi ser fördelen med att använda oss av den hermeneutiska tankesätt för att vi inte strävar efter att beskriva våra respondenters objektiva verklighet utan att lägga fokus på tolkningar och förståelse av respondenters subjektiva upplevelser (Kvale & Brinkmann, 2009).

6.3. Urval och materialinsamling

Urvalsgruppen i denna studie bestod av vuxna kvinnor och män som har deltagit i kursen samhällsorientering för nyanlända i Västerviks kommun. För att uppnå studiens syfte intervjuades sex personer och intervjuerna genomförts ansåg vi att detta var tillräckligt för vår studie då ytterligare intervjuer inte skulle medföra något kvalitativt nytt (Kvale & Brinkman, 2009).

Utifrån etiska skäl samt för att ge respondenterna möjlighet att blicka tillbaka och se vilken betydelse samhällsorienteringen hade för deras integrationsprocess var ett av urvalets kriterier att deltagarna inte är aktuella i etableringsprocessen. En annan kriterier var att samtliga skulle ha genomfört kursen Svenska för Invandrare och har fått grundläggande kunskap i svenska språket. Av praktiska och etiska skäl har vi valt att eliminera behovet av tolk.

Respondenterna har sedan valts utifrån kriterierna för urvalet och tillfrågats av våra kontaktpersoner. För att säkerställa vårt urval och dess giltighet togs kontakten med två olika instanser, dvs. en lärare på den kommunala vuxenutbildningen och samordnaren för samhällsorientering för nyanlända, Enheten för arbete och kompetens i Västerviks kommun. Ett brev med kort presentation av oss författare till studien och en sammanfattning kring studiens syfte skickades till våra kontaktpersoner (Bilaga 1). Brevet innehöll också en förfrågan om att få hjälp med att komma i kontakt med lämpliga respondenter till vår studie (Bilaga 1).

Vi tog muntlig kontakt via telefon med alla respondenter och samtliga gav oss sitt muntliga samtycke till intervjun samt att datum och tid bestämdes. Respondenterna har sedan fått ett informationsbrev via e-post innehållande en kort presentation av oss författare till studien, en sammanfattning kring studiens syfte och en beskrivning av hur själva intervjun kommer att genomföras (Bilaga 2). Respondenterna har också fått en intervjuguide skickad via e-post med

sammanställda intervjufrågor (Bilaga 3). Varje intervju skedde på Campus i Västervik. Intervjuerna genomfördes utan tolk. Tolken närvaro vid intervjutillfällena skulle kunna påverka respondenternas svar med risk att träda in i intervjuarens roll eller intervjupersonens roll (Kvale & Brinkman 2009). Studien har genomförts med semistrukturerade intervjuer där också kompletterande följdfrågor ställdes. Intervjuerna som varade med en variation mellan 40 och 60 minuter spelades in på diktafon och därefter transkriberades.

6.5. Bearbetning och analys

För att besvara våra forskningsfrågor har vi valt att använda oss av tolkande fenomenologisk analys (Interpretative Phenomenological Analysis) med förkortning IPA (Smith & Osborn, 2008). IPA är en kvalitativ analysmetod som har sin grund i fenomenologi och hermeneutiken.

Vi var intresserade av invandras upplevelser. Enligt Smith & Osborn (2008) fokuserar IPA analysmetod på den enskilda individens meningsskapande av personliga upplevelser och erfarenheter och på att söka förståelse genom att tolka dessa. Med IPA som analysmetod söker forskaren relation mellan individens sätt att tänka, upplevelser samt verbala berättelser (ibid). Fenomenologisk ansats, som är en del av IPA analysmetod, är lämplig att användas av för att kunna besvara forskningsfrågor där intresset ligger i att försöka förstå och tolka en annan individs perspektiv och sammanhang (Bryman, 1997). Den andra ansatsen i IPA analysmetoden är hermeneutik, vilket också är lämplig för vår studie då vi kan komma åt svaren på våra frågor bara genom tolkningen av respondenternas upplevelser. ”I ett hermeneutiskt perspektiv är tolkning av meningen det centrala temat med specifikt fokus på det slags meningar som eftersöks och de frågor som ställs (...)” (Kvale & Brinkmann, 2009, s.66). IPA analysmetod, som är en kombination av fenomenologi och hermeneutik, är ett lämpligt val av analysmetod då vi valt relativism som vetenskapsteoretisk ingång. Fenomenologi och hermeneutik är metateorier som bygger på relativism (Ekström 2003, i Danmark, 2003).

För att genomföra en kvalitativ analys krävs det att materialet som har samlats genom intervjuer transkriberas i form av fullständiga utskrifter (Lindgren, 2014). Med IPA analysmetod strävar vi att läsa materialet noggrant för att få fram det som är framträdande i texten och att vaska fram olika teman ur texten (Smith & Osborn, 2008). Det görs kommentarer som rör olika områden och teman i varje transskript. De olika teman dokumenteras, kategorierna skapas och forskarna tittar över vilken relation de olika kategorierna har till varandra. Nästa steg är att samla ihop de allra mest centrala dragen i materialet i och dess underliggande kategorier i en tabell. I slutet av analysprocessen drar vi slutsatser i studien genom att integrera de olika resultaten i en berättelse och ge en enhetlig beskrivning av det som har varit föremål för studien (Smith & Osborn, 2008).

Analysprocessen påbörjades redan vid transkribering av intervjuerna. Genom noggrann läsning av det insamlade data bildades en helhetsbild av materialitet. De återkommande ämnena i materialet kopplades till studiens syfte och tematiserades med utgångspunkt i studiens forskningsfrågor. I arbetet med det insamlade data gjordes kommentarer som rör olika områden och tema i varje transskript. Den insamlade data kodades. Vi plockade fram de uttalanden som berör teman integration, delaktighet och empowerment. Genom att fortsättningsvis analysera och koda de uttalandena utifrån teman skapades flera kategorier, exempelvis sociala kontakter,

sysselsättning, eget engagemang osv. Kategorier växte fram från olika koder, exempelvis koder sådana som praktik, jobb, studier skapade en kategori som benämndes sysselsättning. Denna kategori kopplades till temat delaktighet. En annan kategori som växte fram ur den insamlade datan och kunde kopplas till delaktigheten var sociala kontakter. Fortsättningsvis med hjälp av IPA-analysen skapade vi flera kategorier och genom att hitta ett samband mellan de olika kategorierna kunde vi koppla de till framträdande teman.

IPA är en lämplig analysmetod när man vill ta reda på hur personer uppfattar de situationer de upplever och hur de ger mening till deras privata och sociala värld och samtidigt ställer IPA kritiska frågor kring respondenternas svar (Smith & Osborn, 2008).

En utmaning med den valda analysmetoden är dubbeltolkning. I studien strävar vi att i interaktion med intervjupersonerna tolka deras tolkning av erfarenheter och upplevelser av integration, delaktighet och empowerment. Våra respondenter själva tolkar sina upplevelser och sen tolkar vi deras berättelser om de upplevelserna (Smith & Osborn, 2008). Våra tolkningar kan bli påverkade av våra egna erfarenheter och förförståelsen vilket gör att det kan vara svårt att hitta en objektiv kunskap i studien (Kvale & Brinkmann, 2009). Som forskare behöver vi noggrant sträva efter att nå den så kallade reflexiva objektiviteten. ”Objektivitet betyder här att man strävar efter att vara objektiv i förhållande till subjektiviteten” (Kvale & Brinkmann 2009, s. 260)

En annan utmaning med den valda analysmetoden kan vara kulturkrock. Kvale & Brinkmann (2009) skriver att tvärkulturella intervjuer kan vara svåra och utmanande då i främmande kulturer gäller andra normer för interaktion med främlingar och intervjuaren behöver tid för att lära känna den nya kulturen och de verbala och icke-verbala faktorer som kan göra att hen hamnar fel. Kunskapen om den främmande kulturen behövs både när vi utför intervjuer och när vi analyserar insamlade data för att kunna tolka svaren så korrekt som möjligt. För att minska risken till kulturkrock vid intervjutillfällena hade vi ett så neutralt bemötande som möjligt. En annan svårighet med tvärkulturella intervjuer är språk (Kvale & Brinkmann, 2009). ”Man bör också se till att skaffa sig en tolk som är kulturellt acceptabel och kunnig i språket” (Kvale & Brinkmann 2009, s. 160)

En professionell tolk kan minska risken till att någonting väsentligt tappas bort på grund av översättningen. Enligt Kvale & Brinkmann (2009) finns en risk att tolk tar över intervjuarens eller intervjupersonens roll så i vår studie användes vi inte av en tolk. Samtliga respondenter fick intervjuguiden en vecka innan intervjuerna genomfördes för att minska risken att någonting viktigt tappas bort på grund av varierande kunskaper i det svenska språket. För att säkerställa att tolkningen av det insamlade data är så objektiv som möjligt formade vi frågeställningar i intervjuguiden med utgångspunkt i studiens syfte och teori och respondenters svar på de olika frågorna tolkade vi utifrån det teoretiska resonemanget och definitioner av begreppen integration, delaktighet och empowerment. Exempelvis, det samtliga respondenter berättade om sysselsättning, umgänge med infödda svenskar, fritidsaktiviteter m.m. i analysen kopplades till delaktighet. Informationen där någon av respondenter exempelvis pratar om sina

erfarenheter av att söka jobb på egen hand efter hen genomförde kursen tolkade vi som ökad känsla av empowerment.

Risker med att lämna intervjuguide i förväg är att respondenter kunde förbereda svar på samtliga frågor och samtala med någon utomstående för att anpassa sina svar. Detta behöver inte påverka insamlat material eftersom vi ställde följdfrågor som samtliga respondenter inte hade tillgång till innan intervjun. Detta kunde väcka andra tankar hos respondenter och påverka deras uppfattning om ett visst tema under intervjugång (Kvale & Brinkman, 2009).

6.6. Validitet och reliabilitet

Validitet

Validitet i vanligt språkbruk sets ofta i relation till "riktigheten och styrka i ett yttrande" (Kvale & Brinkmann, 2009). Validitet gäller om en metod verkligen studerar vad den påstås studera (Kvale och Brinkmann, 2009). I vår studie har vi lyft validiteten genom att använda oss av semistrukturerad intervju samt att strukturera intervjufrågor utifrån studiens syfte och frågeställningar. Validiteten lyfts också genom att strukturera intervjufrågorna utifrån de teoretiska perspektiven som integration, delaktighet samt empowerment.

Vi som studiens författare har tagit hänsyn till giltighet i vår studie genom att vi strävat efter att göra en full redogörelse i alla faser i forskningsprocessen samt att studiens resultat analyserades utifrån varje respondentens subjektiva berättelse (Kvale & Brinkman, 2009).

Studiens författare har inte tidigare skrivit uppsatser på kandidatnivå vilket kan ha påverkan på trovärdigheten och kvaliteten hos den producerade kunskapen. För att stärka trovärdigheten i denna studie så har författarna länkat samman sin studie med teori och tidigare forskning på området (Kvale & Brinkman, 2009).

Reliabilitet

Hur kan vi påvisa en så hög reliabilitet som möjligt på vår studie? I studien har vi tagit hänsyn till intervjugenomförandet att inte ställa ledande frågor till våra respondenter för att inte påverka respondenternas svar på frågorna (Kvale och Brinkmann, 2009). Vi har beskrivit vårt tillvägagångssätt i studien på ett detaljerat och transparent sätt för att en annan part skall kunna följa processen och genomföra studien på samma vis. Dock bör här tilläggas att fokus i denna studie ligger på den enskilda individens subjektiva upplevelser och kanske kan med tiden förändras och generera andra resultat (ibid). Vi har spelat in våra intervjuer för att säkerställa att materialet inte ska förvrängas vid bearbetning utan att den kommer presenteras så som respondenterna beskriver sin verklighet. Reliabiliteten i vår studie säkerställs genom att vi har kopplat det empiriska materialet med våra begrepp och presenterat det på ett så transparent sätt som möjligt så att den ska kunna förstås av läsaren. Författarna till denna studie har på ett noggrant sätt analyserat den insamlade informationen för att deras tidigare erfarenheter om integrering i det svenska samhället inte skulle påverka författarnas tolkning av det som har sagts vid intervjutillfällena.

En utmaning har varit våra respondenters varierande kunskaper i det svenska språket. För att minska risken för att vår studie inte är tillförlitlig i vårt urval ingick respondenter som genomgått Svenska för Invandrare samt medskickade intervjuguider och information om studiens syfte till respondenterna vecka innan intervjuerna genomfördes.

6.7. Objektivitet och Generaliserbarhet

Objektivitet

Objektivitet i kvalitativ forskning avser tillförlitlig kunskap dvs. kunskap som är kontrollerad och undersökt (Kvale & Brinkmann, 2009). I studien med kvalitativ ansats har vi inte strävat efter absolut objektivitet eftersom vår metod kräver att vi ständigt tolkar den data som vi har samlat in. Med en hermeneutisk ansats med målet att tolka mening är absolut objektivitet nästan omöjlig att uppnå (ibid). Under hela arbetsprocessen i vår studie har vi varit medvetna om vår förförståelse, normer och värderingar och dess påverkan på resultatet i vår studie för att på så vis ta hänsyn till objektivitet. Författarna Kvale och Brinkmann (2009) talar om reflexiv objektivitet då forskaren reflekterar ”över sina bidrag till produktionen av kunskap”.

Generaliserbarhet

Generaliserbarheten i en undersökning handlar om resultaten avser bara den undersökta gruppen ”eller om de kan överföras till andra undersökningspersoner och situationer” (Kvale & Brinkmann, 2009, s.280). Eftersom vår studie bygger på att respondenternas personliga åsikter och upplevelser lyfts fram är det svårt att generalisera resultatet och säga att dessa åsikter gäller alla som ingår i samma kontext. Det är mer relevant att tala om överförbarhet då upptäckterna i vår studie skulle kunna överföras till andra fall och relevanta situationer (Kvale & Brinkman, 2009).

6.8. Etiska överväganden

En mycket viktig del av forskningsetiken rör frågor om hur personer som medverkar i forskning som försökspersoner eller respondenter får behandlas. Det kan förefalla självklart att dessa personer i största möjliga utsträckning ska skyddas från skador eller kränkningar i samband med att de medverkar i forskning. Men hur gör man detta? (Gustafsson, Hermerén & Petterson, 2011, s.17)

En av de forskningsetiska riktlinjerna är samtycke, dvs. informera respondenterna om syftet med undersökningen, ge beskrivning på hur undersökningen kommer att läggas upp, vilka risker och fördelar det finns med att delta i en sådan undersökning samt att det är frivilligt att delta i undersökningen (Kvale & Brinkman, 2014). Bara när deltagarna samtycker till att delta i studien får vi samla in data. Eftersom vi genomför studien med invandrare är det viktigt för oss att ge all information om studien till deltagarna på det språket de behärskar bra. All information om vår studie var på svenska och för att säkerställa att våra respondenter förstått syftet med studien skickade vi informationsbrev och intervjuguider till dem en vecka innan intervjuerna genomfördes. Vi var beredda att annullera det insamlade data för en deltagare om det framkommit att deltagaren inte förstått syftet med studien när den påbörjades men under

studiegången fått en bättre uppfattning om studien och då har ångrat sig och valt att inte delta i studien (Kvale & Brinkmann, 2009).

Ett annat etiskt krav är konfidentialitet. ”Konfidentialitet i forskning betyder att privata data som identifierar deltagarna i undersökningen inte kommer att avslöjas” (Kvale & Brinkmann, 2009, s. 88). I vår studie avidentifierar vi respondenter. Utifrån det konsekvensetiska kravet måste vi säkerställa att risken för att deltagarna i undersökningen lider skada på grund av deltagandet i studien ska vara så liten som möjligt (Kvale & Brinkmann, 2009). Det är extra viktigt att vi samråder med både vår handledare och de socialsekreterare som jobbar på kommunen när vi gör urval av respondenterna då vi valt att undersöka en socialt utsatt grupp. Det är viktigt att vår studie stärker gruppen och inte utsätter den ännu mera. Vi måste vara medvetna om att under intervjun kan respondenterna avslöja saker som de senare kanske ångrar att de delade med sig av (Kvale & Brinkmann, 2009). För att säkerställa att respondenterna inte ångrat något kan vi skicka ordagranna utskrift av intervjuerna till respondenterna och be de kontrollera och godkänna dem (ibid).

7. Analys

Analysen bygger på sex intervjuer med tidigare deltagare på kursen samhällsorientering i Västerviks kommun. Vi har strukturerat detta avsnitt med utgångspunkt i studiens tre forskningsfrågor. I följande avsnitt varvas författarnas diskussion kring de tre forskningsfrågorna med respondenters utsagor i form av citat. Vid några tillfällen förekommer citat i form av dialog mellan respondenten och författarna. Vid de tillfällena är författarnas namn angivna inom parentes efter citatet.

7.1. Betydelsen av samhällsorientering för deltagarnas integration

Samtliga respondenter upplever kursen samhällsorientering vara till nytta på många sätt. Teman som ökad kunskap och ökad förståelse om det nya landet och samhället kan urskiljas ur deltagarnas berättelser och kan ses som värdefulla eftersom det underlättar integration. Respondenter i vår studie reflekterar över den praktiska nyttan med samhällsorientering och betonar vikten av kunskap som rör vardagslivet, som till exempel om banktjänster, internetanvändandet, boendefrågor, sjukvården men också kunskap om hur man sorterar sopor på rätt sätt.

I samhällsorientering fick vi information och hjälp med olika saker. De visade oss hur skatteverket fungerar, arbetsförmedlingen, banken vad banken erbjuder för tjänster t.ex. id banken, hur jag skaffar mig ett betalnings kort osv. Hur man gör om man behöver spärta kort vem man kontaktar då eller. Vi fick också information om hur man sorterar avfall. Vi pratade också om hälsan och om vilka rättigheter och skyldigheter man har i Sverige. (respondent2)

Ja det var till nytta för mig för att det var ny information för mig och jag behövde den för att de visade oss hur vi ska gå till väga i olika situationer i vardagen och vart vi ska vända oss. (respondent 2)

Syftet med samhällsorientering är bland annat att underlätta de nyanländas etablering i samhällslivet genom att förmedla en grundförståelse för det svenska samhället (Lag 2010:197). Flera av respondenter i vår studie berättar att de har genom deltagande i samhällsorientering fått lättare att ta kontakt med svenskar genom att de har bland annat fått kunskap om svensk kultur. Det kan handla om att de upplever att det är lättare att skapa sociala kontakter på egen hand med till exempel grannar och andra familjer men även att ta kontakt med arbetsgivare eller med eventuell praktikplats.

Ja jag har kontakt med svenskar och det blev lättare att få det efter att jag har deltagit i samhällsorientering. Eftersom vi viste inte något om svenska traditioner och hur man ska följa dem och hur jag skapa relationer med dem. Allt blev ju lättare efter kursen och jag har många svenska vänner också. (respondent 1)

Samhällsorientering hjälpte oss att förstå hur det svenska samhället fungerar och den svenska kulturen. Hur man kan ta kontakt med svenskar och prata med dem. (respondent 2)

Samhällsorientering har bland annat för mål att förmedla kunskap om grundläggande värderingar som präglar det svenska samhället med syfte att öka deltagarnas förutsättningar för

integration (Sennemark & Moberg, 2014). Generellt förhåller sig deltagarna ganska neutralt till svenska värderingarna men samtliga uttrycker att det är bra att veta vad som gäller för att försöka anpassa sig. Enligt resultaten i Farrugias (2009) studie så anses den nyanländas engagemang vara av vikt för att uppnå goda integrationsresultat. Flera av våra respondenter har betonat vikten av att lära sig och förstå svenska lagar för att kunna respektera det svenska levnadssättet. Ämnen som homosexualitet, barnaga, barnrättigheter och jämställdhet framträder i samtliga respondenters berättelser.

Vi har fått information om homosexualitet, vad det är och om vi ser och hamnar i någon situation att vi inte blir förvånade över det. De har också informerat oss om att man måste betala skatt i Sverige. I mitt land finns inte sådant. (respondent 1)

Ja, det var viktig information för oss. I (...) och andra länder vi har inte samma regler och situationer till exempel sambolagen. Det är nytt för oss. Ja och om till exempel homosexuella. Vi har fått information att vi måste respektera dem... (respondent 5)

Integration handlar bland annat om att den enskilde medborgaren förstår hur den ska använda sina rättigheter men också att individen är medveten om vilka plikter hen har beträffande andra samhällsmedborgare och sig själv (Madsen, 2006). Majoriteten av respondenterna anser att de har under samhällsorientering fått god kunskap om egna rättigheter och skyldigheter.

Nu vet jag. Jag har rättigheter och skyldigheter. Måste göra så och måste göra inte så. Ja, till exempel i mitt hemland man kan lyssna på musik högt varje dag men i Sverige måste bara lördag och innan klockan tio på kvällen. (respondent 4)

Vi har fått information om hur vi kan överklaga ett beslut, göra en anmälan på polisen eller att man behöver anmäla att man behöver stöd och hjälp av socialtjänsten. (respondent 5)

Ja vi pratade om man får fel faktura hur man ska göra i den situationen. Jag hade nytta av den informationen då jag fick en felfaktura. Det var mycket besvärligt men jag viste hur jag ska göra för att jag hade fått informationen om detta på samhällsorienteringen. Och om att jag har rätt att överklaga. (respondent 2)

Utifrån respondenters berättelser kan vi förstå att tidigare deltagarna i samhällsorientering upplever att kursen har gett goda förutsättningar för att bli integrerade i det svenska samhället. Vi kan också efter analysen se att kunskap om svensk kultur underlättar för våra respondenter att skapa sociala kontakter. Detta kan kopplas till tidigare forskning som visar att lyckad integration beror på bland annat möjligheten till att vara delaktig i den sociala miljön (Farrugia, 2009). Detta stöds även av det teoretiska resonemanget kring vad integration handlar om. Integration innebär att individer integrerar med varandra genom att skapa frivilliga relationer som bygger på ömsesidig tillit (Madsen, 2006).

Tidigare forskning visar också att kursen samhällsorientering förmedlar sådan kunskap som underlättar för den nyanlända att förstå det nya samhället för att kunna bli en del av det (Pettersson, 2014).

Kunskap som rör vardagslivet anses vara viktig för deltagarna för att de ska känna att de är en del av samhället och kan hantera vardagliga utmaningar på rätt sätt och enligt majoritetsbefolkningens regler. Detta stöds med den teoretiska resonemang om att individen har uppnått en social tillhörighet och därmed blivit integrerad då individen förmår att leva upp till och identifiera sig med gruppens normer (Madsen, 2006).

7.2. Betydelsen av samhällsorientering för deltagarnas delaktighet

Etableringsreformen där samhällsorientering är en del av den syftar till att de nyanlända ska få bästa möjliga förutsättningar för att kunna bli egenförsörjande och delaktiga i samhället (Från invandrapolitik till invandrapolitik, Riksrevisionen 2005:5). Samtliga deltagare i vår studie upplever att samhällsorientering skapar sådana förutsättningar till delaktighet genom att förmedla information och kunskap om det svenska samhället samt att de har haft nytta av den kunskapen i sin vardag då denna information gav de redskap att delta i olika sociala sammanhang som till exempel praktik, studier, arbete, fritidsaktiviteter och så vidare. Särskild nytta upplever samtliga respondenter att de har av de studiebesök som genomfördes under kursen.

Ja vi har fått information om olika industrier och vi har gjort studiebesök på många företag också. Vi har fått information om vad som behövs för att söka jobb där och vilka är villkor för att få ett arbete där. Ja vi har också fått information om vart man kan vända sig om man vill studera. Ja också om att man kan få ersättning för studier.” (respondent 1)

Har denna information varit till nytta för dig? (Karolina)

- Ja, det har det då jag sökte till Komvux och när jag sökte arbete. (respondent 1)

Känner du att samhällsorientering har bidragit till att du har ett jobb? (Linda)

- Ja, i början hjälpte mig så mycket att jag fick min första praktik. Och precis efter praktiken man skaffar en intyg som visar att man får praktiken genom den här branschen. Sen det hjälpte så mycket att fick en gång till och så där och sen äntligen jobb. (respondent 4)

Deltagarna beskriver sina upplevelser av delaktighet som något som är nära förknippat med olika grad av sysselsättning som praktik, utbildning och arbete.

Upplever du att du är en del av det svenska samhället? (Linda)

- Idag ja. (respondent 4)

- Vad är det som gör att du upplever det? (Linda)

- Att man fick jobb äntligen.” (respondent 4)

Upplever du att du är en del av det svenska samhället idag? (Karolina)

- Ja, jag tror att jag är det. Jag strävar efter att bli en del av det svenska samhället men jag saknar arbete. Det är det viktigaste tror jag. Om jag inte arbetar då är det något viktigt som fattas. Målet är att skaffa arbete. Utan arbete kan man inte känna sig delaktig. (respondent 2)

Respondenter till denna studie upplever att de deltar aktivt i det svenska samhället inte bara för att de har en sysselsättning utan för att de umgås och har god kontakt med sina svenska grannar och vänner och för att de deltar i olika fritidsaktiviteter samt upplever att de har möjlighet till att hjälpa andra nyanlända, exempelvis med att förmedla väsentlig information om det nya samhället.

Ja, jag upplever att jag är en del av det svenska samhället. Jag är aktiv, jag tror att jag är aktiv, hjälper andra som kommer till Sverige, nyanlända... Jag är aktiv när jag blir påverkad på livet här när jag blev medlem i partiet också. (respondent 5)

I fritid i vinter har kompisar svenska jag spelar med dem volleyboll. Jag spelar volleyboll med dem varje söndag. (respondent 6)

Jag har kontakt med grannar och vänner. Jag har svenska grannar och vänner och har mycket och bra kontakt med dem. (respondent 5)

Samhällsorientering var en mötesplats men också en arena där andra mötesplatser förmedlades såsom exempelvis olika språkcafé, projekt Västerviksvärld, läxhjälp m.m.

En gång varannan vecka är jag med i språkcafé... (respondent 2)

Västerviksvärld också som öppnade många dörrar med de personer som känner inget nyanländ här. (...) Och jag har träffat mina bästa vänner där. (respondent 4)

Och nu varje måndag jag och mina barn åkte till Västervik det finns (...) läxhjälp. Där jag lär mig engelska och mina barn fråga ummm..., det finns många svenskar hjälpa dem med läxorna. (respondent 3)

Respondenter till denna studie upplevde att relationen mellan de som är deltagarna och handledaren på samhällsorientering var väldigt bra och upplevs respektfull. Deltagarna upplevde att de kunde vända sig till handledarna både under kursens gång och även efter att de hade genomgått kursen.

Jag tror att den här relation var jättebra. Man känner inget att det finns gränsen. När du behöver hjälp du kan bara skicka mail eller gå dit och fråga nåt och de ska hjälpa gärna dig. (respondent 4)

Jättebra, han förstår mig. Säger: (...) du är jättesnäll. Om han pratar jag tyst, om jag pratar han tyst, respektera. (respondent 3)

Några deltagare upplever att samhällsorientering förmedlar en grundläggande kunskap om olika sociala arenor som främjar delaktighet men att sedan är det individens ansvar att aktivt ta steget i att delta i det utbudet samhället har att erbjuda.

Under samhällsorientering så har vi pratat om arbetsförmedlingen som är myndighet som ska hjälpa oss att komma ut på arbetsmarknaden och visa oss verktyg hur vi ska söka aktuella jobb. Det var upp till varje individ att ta reda på saker själv, handledaren på samhällsorientering ville inte gå in med djupare information om det. (respondent 2)

Utifrån respondenters berättelser kan vi se att de tidigare deltagarna upplever sig vara en del av det svenska samhället men deras upplevelser och erfarenheter skiljer sig till en viss del från varandra. Vi kan hitta stöd till sådana tankegångar i det teoretiska resonemanget om delaktighet där delaktighet ses som en subjektiv upplevelse (Edström i Jacobsson, 2008).

Efter att vi har analyserat våra respondenters utsagor så kan vi förstå att delaktighet är något som de associerar med sysselsättning men också som något som rör det sociala livet och kontakten med andra individer i samhället. Vi finner stöd för detta resonemang i det teoretiska perspektivet kring begreppet delaktighet där den kan ses som en form av social gemenskap, dvs., ett socialt samspel där individer som är aktiva, tar gemensamt ansvar och har en ömsesidig påverkan på varandra (Molin, 2004 Detta kan också stödjas med tidigare forskning om delaktighet där delaktighet i samhället kan uppfattas som den gode medborgarens strävan att vilja göra rätt och att med sitt aktiva agerande kunna bidra till samhällets bästa (Jacobsson, 2008).

Analysen av materialet visar att samhällsorientering har uppnått sitt syfte då den med sitt innehåll skapar förutsättningar till delaktighet samt att den kunskapen respondenterna har införskaffat under kursen gör nytta i deras liv. Detta kan vi hitta stöd för i teorin där vi lyfter syftet och målet med samhällsorientering där syftet är att underlätta för de nyanländas etablering i arbets- och samhällslivet genom att förmedla grundförståelse för det svenska samhället och ett av målen är att öka deltagarnas känsla av delaktighet i det svenska samhället (Sennemark & Moberg, 2014).

Analysen visar också att goda relationer med till t.ex. handledaren i kursen skapar känslan av tillhörighet. Vi kan stödja detta analysresultat med det teoretiska resonemanget kring kopplingen mellan känslan av tillhörighet och känslan av delaktighet. I mötesplatser som har till avsikt att öka deltagarnas känsla av delaktighet ska den professionella möta individer med respekt och i relationsskapandet ska kunna förstå individer och deras livssituation utifrån individens egna perspektiv. Detta arbetssätt ökar känslan av tillhörighet som också är förutsättningen för delaktighet (Trondman, 2003).

Analysen av respondenters berättelser visar att delaktighet är något som individen själv bär ansvar över. Individen har eget ansvar över att ta reda på ”koden för kommunikationen och de värderingar som gäller för de sociala förväntningarna” (Madsen, 2006, s.137, Jacobsson, 2008) för att kunna vara delaktig i samhällets olika arenor. Exempelvis för att få ett arbete och delta i

arbetsmarknaden krävs det särskilda kvalifikationer däremot helt andra kvalifikationer förväntas av individen för att kunna delta i lokalsamhälles kulturella och sociala liv (ibid).

7.3. Betydelse av samhällsorientering för deltagarnas empowerment

De flesta av deltagarna påpekar att det var viktigt för dem att få den grundläggande informationen om hur det svenska samhället fungerar för att kunna klara av sin vardag på egen hand. Empowerment innebär att uppmuntra människor att gå från passivitet till aktivitet (Rivers & Mareau, 2015). Tidigare deltagare i samhällsorientering upplever att när kursens handledare hade informerat dem om hur det svenska samhället fungerar, visat hur och vart de kan vända sig med olika frågor, kunde deltagarna själva hantera olika vardagslivssituationer. Utifrån empowermentperspektivet ska de professionella skapa medvetenhet hos individen om sambandet mellan den egna livssituationen och yttre, samhällseliga förhållanden (Askheim 2007). Det gjorde handledarna på samhällsorientering genom att bemöta deltagarna där de befinner sig och ge den informationen om Sverige och svenskt samhälle som ansågs vara viktigt för att få igång processer som kan förstärka deltagarnas självkontroll.

Vi är nya i det här landet och allt var nytt för oss och vi viste inte hur man kan klara sig själv. Men efter kursen det blev lättare. (respondent 1)

(...) de visade oss hur vi ska gå till väga i olika situationer i vardagen och vart vi ska vända oss. Jag försökte också ta reda på saker på egen hand och genom internet efter jag genomgått samhällsorientering. (respondent 2)

Handledarna på samhällsorientering tillsammans med deltagarna gjorde även olika studiebesök, vilket de tidigare deltagarna upplevde som väldigt värdefullt och nyttigt för att i framtiden kunna klara sig själva på egen hand. Några av respondenterna berättade exempelvis att efter att de deltagit i kursen och gjort olika studiebesök, vet de var olika vårdcentraler i Västervik ligger och vet hur sjukvården i Sverige fungerar och därav på egen hand kan söka sig dit vid behov.

(...) om jag har ont måste jag först ring till sjukhuset eller vårdcentral och boka tid i Sverige. Men i mitt hemland inte samma. (respondent 3)

(...) i början jag har inget bil också och man vet inte var ligger den här platsen så när jag ska gå dit jag behöver att gå dit för att jag vet inte att det ligger där. (respondent 4)

Ytterligare ett exempel på väsentlig information och studiebesök var informationen om olika myndigheter samt att gå till de lokala kontoren tillsammans. Exempelvis fick deltagarna information om att med frågor som är relaterade till jobb ska de vända sig till arbetsförmedlingen eller om de ska göra deklARATION så är de skatteverket som sköter det m.m.

(...) exempelvis när man ska göra deklARATION. Om vill göra det kan man göra det själv. (respondent 5)

- Har du gjort det själv någon gång? (Linda)

- Ja, förra vecka. (respondent 5)

Det är empowermentprocessen som gör att invandrare få kontroll över olika aspekter av sina liv och kan delta i samhället med värdighet (Lord & Hutchison, 1993 i Kang, Harington & Park, 2015). Både informationen om hur det svenska samhället fungerar, om individens rättigheter och skyldigheter samt olika studiebesök gjorde att deltagarna inte längre kände sig maktlösa eller att vara i en beroendesituation. Deltagarna upplevde att de har fått mer kontroll över sitt liv i Sverige, mer makt och kraft att hantera saker på egen hand. Empowerment innebär att stimulera individer att ta i anspråk sina egna resurser så att de så mycket som möjligt klarar av att ta kontrollen över sitt eget liv (Eide & Eide, 2006). De tidigare deltagarna berättar att de fick information om sina rättigheter och skyldigheter och att handledarna på samhällsorientering uppmuntrade deltagarna på olika sätt och vid behov handleda dem om de exempelvis behövde överklaga ett myndighetsbeslut.

Varje gång jag känner mig jätte låg de hjälpt mig. (respondent 4)

Jag har överklagat ett beslut faktiskt. För att i mitt hemland du ska aldrig överklaga beslutet, inte tänka på det här sättet. Men jag har fått två beslut som jag tänker att de inte bra för mig och de sa till mig att det här jag har faktiskt frågat på kommunen vad ska jag göra på den här sätt och de säger du får gärna överklaga på den... (respondent 4)

Även information om jämställdhet ansåg deltagarna som väldigt viktig för att få sin empowerment stärkt.

Till exempel först kvinna och man har bankkort. Det är jättebra för kvinnor. Första dag han (hennes man) säg – Kom med mig och vi gå till banken. Jag – Varför min man? Varför? Han säger – Du måste ha själv. Om du inte med mig och vill du betala eller köpa eller skicka present till din mamma, du måste ha. (respondent 3)

Jag varit föräldraledig i tre månader för att min fru skulle börja på SFI igen. (respondent 2)

Informationen på samhällsorientering och olika studiebesök väckte egen vilja hos deltagarna, viljan att förändra sitt eget liv och även samhället de lever i. Flera av deltagarna efter deltagande i samhällsorientering hade bestämt sig för att studera här i Sverige och några av dem blev involverade i lokala politiska partiet. Deltagarna fick besöka studie- och yrkesvägledarna både på Komvux och Campus Västervik, fick besöka olika lokala folkhögskolor och skolor där det finns arbetsmarknadsutbildningar. Deltagarna fick veta att i Sverige kan man studera även i vuxen ålder och fick information om studiestöd CSN.

(...) på samhällsorientering man får information om utbildning, olika utbildningar. Hur och om det finns möjlighet att utbilda och studera. Får information och vi har studiebesök, campus till exempel. Och vi träffade också studie- och yrkesvägledare. Vi behöver någon visa vägen, på vilken väg måste jag gå och studera, fortsätta studera. (respondent 5)

De prata kanske i Sverige man blir 60 år man kan fortsätta att lära sig engelska. Till exempel n jag studerar svenska ett och engelska... (respondent 3)

(...) jag vill till exempel att Västervik är bästa kommun i Sverige... Jag är medlem i en Västerviks parti... När vi fått information om att man har rätt till rösta, om alla regler om val, om period, om ammm ja, man blir intresserad då. Jag har lust att påverka politik.
(respondent 5)

Respondenter till denna studie upplevde att andra deltagare i gruppen fungerade ibland som stöd. Även i tidigare forskning kan man läsa att möjligheten att träffa andra i samma situation beskrevs av deltagarna på samhällsorientering som värdefull (Sennemark & Moberg, 2014). I arbete utifrån empowermentsperspektivet är det viktigt att visa att man inte är ensam, att det finns flera människor som brottas likadana problem (Askheim, 2007). Respondenter till denna studie berättade att det var bra och viktigt att kunna få träffa människor med liknande bakgrund, det gav känslan av att det finns andra som förstår dem då de andra går mer eller mindre igenom samma sak:

(...) i min grupp det var nästan vi alla hade kommit ensamma hit. Vi alla har samma tanke och vet samma information så den här när vi kommunicerar eller pratar om någonting vi alla har den här åsikt. Så det var bra. (respondent 4)

Vi kompletterade våra kompetenser under kursen. Vi fick information av varandra också.
(respondent 5)

(...) till exempel när min vän var sjuk och behövde vård så hjälpte jag honom ta kontakt med sjukvården för att jag redan har fått den informationen men inte han. Vi gör ofta så att vi tar hjälp av varandra. (respondent 1)

(...) träna svenska med varandra. (respondent 6)

De etniskt baserade grupperna fungerade som den trygga basen, stöd och länk mellan ”hemlandet” och det nya samhället (Kang, Harington & Park, 2015). I en sådan grupp får invandrare viktig information om det nya samhället på sitt modersmål samt skapar meningsfulla kontakter vilket stärker deras empowerment. Samhällsorientering i möjligaste mån ska genomföras på modersmål (Sennemark & Moberg, 2014). Deltagandet i samhällsorientering där deltagare i gruppen hade mer eller mindre likadan bakgrund och där de kunde ta del av väsentlig information om det nya samhället på modersmål stärkte deras empowerment. Flera respondenter berättande att när de kom till Sverige kände de en viss oro men deltagandet i kursen gav dem en trygghetskänsla och stärkte dem som individer. Även deras syn på myndigheter ändrades, dvs. efter deltagandet i samhällsorientering insåg deltagarna att myndigheter i Sverige är ingenting att vara rädd för utan man ska våga vända sig till olika myndigheter vid behov då tjänstemän på myndigheter finns där för att ge dem stöd och hjälpa de.

Ett effektivt sätt på hur socialarbetare kan hjälpa invandrare att integrera och aktivt delta i det nya samhället är genom att stärka deras empowerment (Kang, Hartington & Park, 2015). Utifrån respondenternas berättelser man kan förstå att deltagandet i samhällsorientering har

stärkt deras empowerment då deltagarna berättade att efter att de deltagit i kursen upplever sig vara en del av det svenska samhället och upplever att de har mer kontroll över sitt liv i Sverige nu när de vet hur det svenska samhället fungerar.

Men kursen samhällsorientering är bra för nyanlända och handledarna är jättesnälla mot dem och försöker hela tiden att ge dem hjälp och stöd på första perioden och också de nyanlända behöver ha vilja att de förstår det samhället också och att de följa regler och lagar är viktigast sak här. Att ha egen vilja är viktigt. Vi ska bo här i Sverige, vi måste förstå deras tradition och vi vet om Sveriges historia och om svenska lagar och regler för att kunna undvika få någon problem... (respondent 5)

Så om jag förstår rätt det du säger är att handledarna på samhällsorientering har ändrat din syn på myndigheter? (Linda)

- Exakt. Att jag inte behöver vara rädd att kontakta dem. Att det är normalt att man gå och prata med dem om man behöver någonting eller fråga dem, de ger förslag och tips också. (respondent 4)

Information om svenska lagar är viktiga för mig. Jag behövde också veta om arbetsregler och villkor vilket jag fått på samhällsorientering. Vi fick också information om att man kan söka praktikplats innan man söker jobb. Detta för att man ska utveckla sitt språk, få erfarenhet och höja sin kompetens. (Respondent 1)

Även tidigare forskning påvisar att deltagare i samhällsorientering generellt är nöjda med kursen och säger att det är viktigt information som alla nyanlända borde få möjlighet att ta del av (Sennemark & Moberg, 2014).

De flesta respondenter upplevde att de dock behövde få mer djupgående information inom privatjuridik, dvs. rättsregler som styr vardagen, för att få sin empowerment stärkt ännu mer.

Mer information om lagar och regler. Mer laglig information för att i kursen pratar man inte om olika situationer, om man fått något problem med en annan person eller tvistemål, som man behöver lite mer information. I innehåll privatjuridik så behövde mer om det. Till exempel om kronofogden eller polisanmälan eller hur fungerar det på systemet inom domstolarna... (respondent 5)

Även Sennemark & Moberg (2014) och Pettersson (2014) skriver i sina rapporter om samhällsorientering att som förslag till förbättring av kursen ta till sig tidigare deltagares behov av att få fördjupning inom vissa temaområden såsom bostad, arbete, lagar, polis, försäkringskassa och vård.

I vår studie framkommer ännu ett förslag till förbättring, dvs. för att få mer stöd av gruppen och information om det svenska samhället som är mer anpassad till individernas egna behov tycker samtliga respondenter att det vore bättre att forma grupper för samhällsorientering utifrån exempelvis deltagarnas gemensamma utbildningsbakgrund eller intressen och yrkesbakgrund

osv. Ibland upplevde deltagarna att några i gruppen tog för mycket plats med att ställa privata frågor som andra deltagarna i gruppen inte hade någon nytta av.

... tiden passar inte att man frågar om allt (...) organisera grupper mer på intresse, bakgrund och ålder. Jag tror så. De som är 20 eller 21 de tycker mest att de ska fortsätta med studier och så där, så de har många frågor om hur det går med universitet här (...). För mig är det att man hitta jobb, för andra det är något annat så. (respondent 4)

Kursen är tidsbegränsad och enligt samtliga respondenter, för att kunna få mer individuellt anpassad information vilket skulle stärka deltagarnas empowerment mer, bör anordnarna av samhällsorientering forma grupper utifrån deltagarnas olika behov och intressen.

8. Resultat och avslutande diskussion

8.1. Resultat

Slutsatser av denna studie visar att deltagarna upplever att samhällsorientering har gett dem goda förutsättningar för att bli integrerade i det svenska samhället. Utifrån respondenters berättelser kan vi se att de tidigare deltagarna av samhällsorientering upplever sig vara mer delaktiga i det svenska samhället efter att de genomgått kursen. Samtliga respondenter upplever att efter att de tagit del av kursen har de mer kontroll över sitt liv i Sverige då de vet hur det svenska samhället fungerar vilket innebär att deltagandet i samhällsorientering har stärkt deltagarnas empowerment. Ett effektivt sätt på hur socialarbetare kan hjälpa invandrare att integreras och aktivt delta i det nya samhället är genom att stärka deras empowerment (Kang, Hartington & Park, 2015). Genom analys av empiriska data ser vi att i arbete med integrationsfrågor bör man arbeta utifrån de tre teoretiska begreppen, integration, delaktighet och empowerment. Det är ett resonemang som framkommer i tidigare forskning (Kang, Hartington & Park, 2015) och utifrån analysen av vårt eget material kan vi instämma i detta.

8.2. Avslutande diskussion

Målsättningar med samhällsorientering är bland annat att öka deltagarnas känsla av delaktighet i det svenska samhället och att öka förutsättningarna för integration genom att ge kunskap och förståelse för samhället samt sprida kunskap om nyanländas villkor och behov. (Sennemark & Moberg, 2014). Socialt arbete innebär att de yrkesmässiga ska främja social förändring (IFSW, 2017). Denna studie visar att ett effektivt sätt på hur socialarbetare kan hjälpa invandrare att integreras och aktivt delta i det nya samhället är genom att stärka deras empowerment. Ett uppdrag som socialpedagoger har är att förbättra levnadsvillkor för en utsatt grupp och arbeta mot empowerment (IFSW, 2017). Socialpedagogiskt förhållningssätt innebär bland annat att inkludera alla människor i samhällsgemenskapen vilket betyder att en av många av socialpedagogens uppgifter är att arbeta med främjande metoder för integration samt skapa olika former av integrationsarenor (Madsen, 2006).

Denna studie har fokuserat på att undersöka om tidigare deltagarna i samhällsorientering upplever att deltagandet i kursen har haft någon betydelse för deras integrationsprocess. Studien har även fokuserat på att undersöka om de tidigare deltagarna upplever att samhällsorientering har stärkt deras empowerment och om de känner sig vara mer delaktiga i det svenska samhället. Studiens resultat påvisar att deltagandet i samhällsorientering har underlättat invandrades integration i det svenska samhället, samt har bidragit till en ökad känsla av delaktighet och stärkt deras empowerment. De tre teoretiska begreppen, integration, delaktighet och empowerment i arbete med integrationsfrågor överlappar varandra. Tidigare forskning påvisar att lyckad integration beror bland annat på möjligheten till att vara delaktiga i den sociala miljön (Farrugia, 2009). Integration innebär att individer integrerar med varandra genom att skapa frivilliga relationer som bygger på ömsesidig tillit (Madsen 2006). Utifrån det teoretiska perspektivet kan begreppet delaktighet ses som en form av social gemenskap, dvs., ett socialt samspel där individer som är aktiva, tar gemensamt ansvar och har en ömsesidig påverkan på varandra (Molin, 2004). Empowerment innebär att de professionella ska skapa

medvetenhet hos individen om sambandet mellan den egna livssituationen och yttre, samhälleliga förhållanden för att uppmuntra individer för att gå från passivitet till aktivitet. (Askheim 2007, Rivers & Mareau, 2015) Enligt resultaten i Farrugias (2009) studie så anses den nyanländas engagemang vara av vikt för att uppnå goda integrationsresultat. Denna studie påvisar att tidigare deltagare i samhällsorientering upplever sig vara en del av det svenska samhället efter att de hade fått grundläggande information om hur det svenska samhället fungerar och efter att kursens handledare hade fått igång processer och aktiviteter som skapade medvetenhet hos de om sambandet mellan deras egen livssituation och yttre, samhälleliga förhållanden (Askheim, 2007). Detta stärkte deras känsla av självkontroll.

Det vi kommit fram till är att faktorerna som stärkte deltagarnas empowerment var en kombination av att kunna få väsentlig information om det svenska samhället, sina rättigheter och skyldigheter på sitt modersmål och att få träffa andra som befinner sig i en liknade situation samt handledarnas socialpedagogiska arbetssätt. Stärkt empowerment underlättade deltagarnas integration i det nya samhället och bidrog till att deras känsla av delaktighet ökade efter att de hade tagit del av kursen.

Tidigare forskning om integration samt teori indikerar att integrationspolitiken måste värka för att skapa goda förutsättningar för nyanländas integration (Grip, 2014, Farrugia, 2009, Madsen, 2006). Analysen av intervjuerna visar att samhällsorientering är en sådan arena där goda förutsättningar för deltagarnas integration skapas men att det inte upplevs tillräckligt utan kräver fortsatt kunskapsinhämtande på egen hand för att kunna bli en del av samhället. Resultaten i vår studie visar att samhällsorientering förmedlar information till nyanlända om vad som är det svenska samhällets ”normer” eller ”värderingar” med önskan att de ska ta till sig nya tankar och levnadsvanor och med målet att de nyanlända ska integreras och bli en del av det svenska samhället. Resultaten visar också att det finns en vilja hos våra respondenter att ta till sig det nya samhällets normer för att kunna bli en del av det. Detta tänkesätt kan vara problematiskt i ett mångkulturellt samhälle då det ger utrymme för stereotypiserad bild av ett homogent samhälle och kan vara ett hinder för integration. Tidigare forskning visar att detta kan vara en faktor i att integrationspolitiken inte uppnår bra resultat (Grip, 2010). Forskningen visar att utifrån föreställningar om hur de nyanlända ska vara och på vilket sätt de ska bli en del av samhället skapas också en politik och praktik som sällan passar de nyanländas behov och som förstärker skillnader mellan ”Vi” och ”Dom” (ibid). Enligt Madsen (2006) så handlar det om assimilation när individen har tillägnats gruppens normer och har identifierats med dessa. Även delaktighet har historiskt handlar om att integrera och anpassa individer samt grupper till samhället (Erikssons i Åhnby, Svensson & Henning, 2013). Är det så att samhällsorientering med sitt syfte och innehåll stimulerar till assimilation då integration riktas mot individen som ensam aktör? Resultat av denna studie påvisar inte att detta är något problematiskt utan det som framkommer från samtliga respondenter är en önskan att få mer djupgående information kring privatjuridik och får möjlighet att delta i en grupp som är format utifrån deras gemensamma utbildningsbakgrund, ålder, intressen m.m., då de anser att det hade gett dem ännu bättre förutsättningar för att ha makt och kontroll över sina egna liv i Sverige och därav få en upplevelse av bättre integration och delaktiga i det nya samhället.

8.3. Studiens slutsatser och betydelse för det socialpedagogiska arbetet

När vi reflekterar över vår studie så drar vi slutsatsen att integration är ett mycket komplext ämne. En lyckad integration beror på många olika komponenter som påverkar varandra. Slutsatsen av denna studie visar att samhällsorientering är det socialpedagogiska fältet där det skapas förutsättningar för invandrarens integration och arbetas med integrationsfrågor genom att deltagares egna resurser stärks och skapas förutsättningar för delaktighet.

Deltagarnas egna perspektiv på och upplevelser av kursen samhällsorientering och dess betydelse för integration är av vikt för det socialpedagogiska verksamhetsfältet, som fokuserar på att sätta individens perspektiv och behov i centrum. Studiens resultat lyfter fram betydelsen av det socialpedagogiska arbetssättet där den professionelle strävar efter att uppmuntra individen att gå från passivitet till aktivitet, dvs. arbeta utifrån empowermentsperspektivet. Studiens resultat visar också att detta arbetssätt kan skapa förutsättningar för individens delaktighet i samhället. Socialpedagogiskt förhållningssätt innebär bland annat att inkludera alla människor i samhällsgemenskapen. Det socialpedagogiska förhållningssättet visar sig vara ett redskap i arbetet med integration och en förutsättning för skapandet av olika integrationsarenor. Studiens resultat visar att socialpedagogen har en viktig uppgift genom att med ett socialpedagogiskt förhållningssätt sträva efter att se och förstå individens livssituation utifrån individens egna perspektiv, vilket ökar känslan av tillhörighet och stärker förutsättningarna för delaktighet. Studien visar att detta förhållningssätt är en viktig utgångspunkt i arbetet med integration. Resultat av studien kan ha stor betydelse för socialpedagogiskt arbete då den visar att begreppen som integration, delaktighet och empowerment överlappar varandra och att det är betydelsefullt att socialpedagogen lägger lika stor vikt på de olika områdena i arbetet med integrationsfrågor. Genom att stärka individens empowerment ökar hans möjligheter till att förstå och bli en del av det nya samhället. Med utgångspunkt i denna studie kan socialarbetare i framtida arbeten med invandrare exempelvis omkonstruera grupper på samhällsorientering utifrån deltagarnas gemensamma utbildningsbakgrund, ålder, intressen m.m. och ge mer djupgående information kring privatjuridik. Utifrån tidigare deltagares perspektiv tycks att detta skulle kunna stärka deras empowerment.

8.4. Förslag till framtida forskning

Denna studie har gett oss en rik beskrivning av de tidigare deltagarnas upplevda livsvärld angående den kunskap kursen samhällsorientering har förmedlat och om denna kunskap har haft påverkan på deras integration, delaktighet och empowerment.

Under studiens gång har frågor väckts för vad mer som krävs av samhället för att skapa goda förutsättningar till integration, delaktighet samt att skapa arenor där de nyanlända kan stärka sin empowerment. Flera studier med syfte att förebygga integrationsproblem såsom att minska gapet mellan svenskar och nyanlända är relevanta för vidare forskning. Författarna till denna studie ser behovet av fler studier som ger utrymme till ett personligt perspektiv på olika etableringsinsatser i Sverige och enskilda människors upplevelser och erfarenheter. Sådana studier som rör integrationsfrågor behövs för att integrationsfrågor ska få sin legitimitet samt att integrationsarbetet ska bli effektivare och ge bättre resultat.

Ytterligare ett förslag till framtida forskning är att undersöka deltagarnas upplevelse av den förmedlade kunskapen i samhällsorientering i olika kommuner för att göra en jämförelse och se om kunskaperna de fått i samhällsorientering har haft en bidragande roll för deras integration, delaktighet och empowerment. Det skulle vara intressant att undersöka och se om deltagarnas olika upplevelser beror på att kommunerna arbetar med samhällsorientering på olika sätt.

Referenser

Böcker

Abdulla, A., Risenfors, S. (2013). Kursen för samhällsorientering för nyanlända- mobilisering och integration för deltagare. I: Eriksson, Lisbeth, Nilsson, Gunilla, Svensson, A. Lars (red): *Gemenskaper-socialpedagogiska perspektiv*. Göteborg: Daidalos, AB, ss.85-117

Askheim, O.P. & Starrin, B. (2007). *Empowerment i teori och praktik*. Malmö: Gleerup.

Bryman, A. (1997). *Kvantitet och kvalitet-i samhällsvetenskaplig forskning*. Lund: Studentlitteratur.

Eide, T. & Eide, H. (2006). *Kommunikation i praktiken: relationer, samspel och etik inom socialt arbete, vård och omsorg*. Malmö: Liber

Danermark, B., Ekström, M., Jakobsen, L. & Karlsson Ch, J. (2003). *Att förklara samhället*. Lund: Studentlitteratur.

Freire, P. (2000). *Pedagogy of the oppressed*. 30th anniversary ed. New York: Continuum

Kvale, S., Brinkmann, S. (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.

Madsen, B. (2006). *Socialpedagogik-Integration och inklusion i det moderna samhället*. Lund: Studentlitteratur.

Molin, M., Gustavsson, A. & Hermansson, H.-E. (red.) (2008). *Meningsskapande och delaktighet: om vår tids socialpedagogik*. Göteborg: Daidalos.

Lindgren, S. (2014). Kvalitativ analys. I Hjerm, M., Lindgren, S. & Nilsson M. *Introduktion till samhällsvetenskaplig analys*. Malmö: Gleerups.

Trondman, M. (2003). *Kloka möten-om den praktiska konsten att bemöta barn och ungdomar*. Lund: Studentlitteratur.

Åhnby, L., Svensson, L.A. & Henning, C. (2013). Delaktighet och gemenskap skapar engagemang – framtidsverkstad i Trollhättan. I: Eriksson, Lisbeth, Nilsson, Gunilla, Svensson, A. Lars (red): *Gemenskaper-socialpedagogiska perspektiv*. Göteborg: Daidalos, AB, ss. 117-141

Vetenskapliga tidskrifter och rapporter

Farrugia, R. (2009) Integration at What Cost? Research into What Refugees Have to Say About the Integration Process, *International Journal on Multicultural Societies (IJMS)*, Vol.11, No.1, ss. 51-74.

Fog Olwig, Karen (2011) Integration: Migrants and Refugees between Scandinavian Welfare Societies and Family Relations, *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 37:2, ss. 179-196.

Gustafsson B., Hermerén G. & Petterson B. (2011). *God forskningssed*. (Rapport nr 1: 2011). Stockholm: Vetenskapsrådet

Kang, W., Harington, P., & Park, H. (2015). Double empowerment: The roles of ethnic-based groups in the Korean community in New Zealand – Implications for social work practice. *Journal Of Social Work*, 15(4), ss. 371–389.

Molin, M. (2004). *Att vara i särklass: om delaktighet och utanförskap i gymnasiesärskolan*. Diss. Linköping: Linköpings universitet, 2004.

Länsstyrelserna (2013). *Samhällsorientering för nyanlända: Länsstyrelsernas gemensamma redovisning*. Västra Götalands län: Länsstyrelserna., (Rapport Nr. 2013:11)

Pettersson, E. (2014). *Röster från kvotflyktingar i Västerbotten: En förstudie av upplevelser av etableringsprocessen*. Umeå: Länsstyrelsen Västerbotten. (Rapport 1:100). Rapporten som pdf: www.lansstyrelsen.se/vasterbotten

Rich, K., Misener, L., & Dubeau, D. (2015). “Community Cup, We Are a Big Family”: Examining Social Inclusion and Acculturation of Newcomers to Canada through a Participatory Sport Event. *Social Inclusion*, 3(3), ss. 129-141.

Rivest, M., & Moreau, N. (2015). Between Emancipatory Practice and Disciplinary Interventions: Empowerment and Contemporary Social Normativity. *British Journal Of Social Work*, 45(6), ss. 1855–1870.

Sennemark, E. & Moberg, A. (2014). *Utvärdering av samhällsorientering för nyanlända i Göteborgsregionen*. Göteborgsregionens kommunalförbund. (Rapport Nr. 2014:3). Göteborg: Sandstens.

Smith, A. J. & Osborn, M. (2007). Interpretative Phenomenological Analysis. I Smith, A. J. (red). *Qualitative Psychology: A Practical Guide to Research Method*. London: Sage Publications, ss. 53-80.

Socialstyrelsen (2008) *Integrationsarbete i civilsamhället: Unga och äldre i blickfånget*. (Rapport Nr. 2008-123-10).

Akademisk avhandling

Grip, L. (2010). *Likhetens rum-olikhetens praktik: om produktion av integration i fyra svenska kommuner*. Diss., Karlstad: Karlstads universitet.

Gustafson, Å. (2004). *Sköra livsmönster: Om integrations-och normaliseringsprocesser bland bosniska flyktingar*. Diss., Umeå universitet: Akademiska avhandlingar vid Sociologiska institutionen.

Jacobson Pettersson, H. (2008). *Socialt medborgarskap och social delaktighet: Lokala upplevelser bland unga kvinnor och män med utländsk bakgrund*. Lic.-avh., Växjö: Institutionen för vårdvetenskap och socialt arbete.

Sternudd, M. (2000). *Dramapedagogik som demokratisk fostran? Fyra dramapedagogiska perspektiv; dramapedagogik i fyra läroplaner*. Diss., Uppsala universitet.

Elektroniska källor

International Federation of Social Workers (2017)

<http://ifsw.org/policies/statement-of-ethical-principles/> [Hämtad 2017-04-03]

M-krav: Samhällsprov för alla nyanlända. *Expressen*. 22 februari. (2016)

<http://www.expressen.se/nyheter/politik/m-krav-samhallsprov-for-alla-nyanlanda/> [Hämtad 2017-04-03]

Moderaterna vill ha samhällsprov för nyanlända. *Dagens Nyheter*. 22 februari. (2016)

<http://www.dn.se/nyheter/sverige/moderaterna-vill-ha-samhallsprov-for-nyanlanda/> [Hämtad 2017-04-03]

Regeringens proposition 1997/98:16 *Sverige, framtiden och mångfalden – från invandrapolitik till integrationspolitik*.

<http://www.regeringen.se/contentassets/6cf1db3cc2254ab8a3e70038272f09e4/sverige-framtiden-och-mangfalden---fran-invandrapolitik-till-integrationspolitik> [Hämtad 2017-04-04]

Riksrevisionen 2005:5 s. 37. *Från invandrapolitik till invandrapolitik*

http://www.riksrevisionen.se/PageFiles/694/RiR_2005_5.pdf [Hämtad 2017-04-04]

Statistiska centralbyrån. (2016)

<http://www.scb.se/hitta-statistik/sverige-i-siffror/manniskorna-i-sverige/in-och-utvandring/> [Hämtad 2017-04-03]

Lag

SFS. 2010:197, *Lagen om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare*

Bilaga 1 – Informationsbrev till kontaktpersoner

Hej,

Vi är två studenter från Högskolan Väst, Campus Västervik som läser till socialpedagog. Vi heter Linda Gaugere och Karolina Sranka. Vi är inne på vår sista termin där vi skriver vår kandidatuppsats som handlar om samhällsorientering.

Syftet med vår studie är att få djupare förståelse om hur de tidigare deltagarna i kursen samhällsorientering i Västerviks kommun upplever sin integration och undersöka om deras egna resurser till integration har stärkts genom att de införskaffat nya kunskaper om det svenska samhället.

Vi vänder oss till er med förfrågan om lämpliga informanter till vår studie (deltagaren som genomgått samhällsorientering). Vi skulle vara väldigt tacksamma om Ni finner tid och intresse att hjälpa oss. Vårt mål med studien är att resultatet ska vara till nytta för målgruppen, verksamheter som arbetar med integrationsfrågor och till samhället i övrigt. Har ni frågor och funderingar kan ni nå oss på:

Linda Gaugere

linda.gaugere@student.hv.se

Mob: 072-xxxxxxx

Karolina Sranka

karolina.sranka@student.hv.se

Mob: 073-xxxxxxx

Tack för er tid och vi hoppas att Ni har möjlighet att kontakta oss snarast. Vi har 9 veckor på oss att genomföra vår studie.

/Vänligen,

Linda och Karolina

Bilaga 2 – Informationsbrev till respondenter

Förfrågan om deltagande i en studie om integration

Hej.

Vi är två studenter från Högskolan Väst, Campus Västervik och blivande socialpedagoger. Vi heter Linda Gaugere och Karolina Sranka och vi skriver vår kandidatuppsats som handlar om integrationsinsatsen samhällsorientering. Vi vill intervjua dig som har deltagit i kursen samhällsorientering i Västerviks kommun.

Integration är ett viktigt ämne att diskutera eftersom det är en hög prioriterad fråga i politiken och samhällsdebatter i Sverige idag. Vi är intresserade av att få höra dina upplevelser om kursen samhällsorientering och dess innehåll. Vi ser vikten av att ge dig möjlighet att få berätta om din vardag och hur den har påverkats av deltagandet i kursen.

Intervjun kommer att pågå i ca 1 timme där du kommer ha tillfälle att svara på ett antal frågor om kursen samhällsorientering och hur det har påverkat ditt vardagsliv. Ditt deltagande är frivilligt och du har rätt att avbryta medverkan om du ångrar dig. I vår uppsats kan vi komma att citera de vi intervjuar, men vi garanterar din anonymitet. Det kommer inte framgå vem det är som har medverkat i vår studie. Intervjun kommer att spelas in och sedan transkriberas ordagrant. När uppsatsen är färdig och godkänd kommer vi förstöra ljudfilerna. Du kommer att få tillgång till uppsatsen i sin helhet när den är färdig om du så önskar. Uppsatsen är en del av vår utbildning och kommer när den är färdigställd att finnas på Högskolan Väst.

Vi undrar om du vill ställa upp och delta i vår studie genom att medverka i en intervju? Svara till mail senast den 18 april 2017 om du vill vara med.

Vi är tacksamma för din medverkan i vår studie. Har du några frågor eller funderingar så kan du höra av dig.

Linda Gaugere
Mail: linda.gaugere@student.hv.se

Karolina Sranka
Mail: karolina.sranka@student.hv.se

Handledare: Annika Theodorsson
Mail: annika.theodorsson@hv.se

Bilaga 3 - Intervjuguide

Intervjuguide

1. Vilket år deltog du i samhällsorientering? Deltog du i hela kursen?
2. Kan du berätta om ditt vardagsliv som den ser ut idag? På vilket sätt skiljer sig ditt vardagsliv nu och hur det var innan du deltog i samhällsorientering?
3. Vad är din sysselsättning idag? Har deltagande i kursen och kursens innehåll haft någon påverkan på din sysselsättning?
4. Vilka kontakter har du med infödda svenskar? Kan du berätta om dina erfarenheter i möten med svenskar? Känns det naturligt eller är det svårt att få kontakt med svenskar?
5. Har kursen samhällsorientering gett dig kunskap om hur du själv kan aktivt delta i det svenska samhället? Kan du ge något exempel.
6. Deltar du i någon fritidsaktivitet? På vilket sätt fick du kännedom om den och hur du kan bli medlem?
7. Är du medlem i någon förening? På vilket sätt fick du kännedom om den och hur du kan bli medlem?
8. Kan du ge något exempel där informationen du fått i kursen samhällsorientering har varit till nytta i ditt liv? Rent praktiskt.
9. Kan du ge något exempel där du självständigt kunnat använda dina kunskaper om dina rättigheter och skyldigheter?
10. I samhällsorientering ingår det att få information om hur det är att bo i Sverige, försörja sig, bilda familj osv. Kan du ge något exempel där du har haft nytta av denna information? Exempelvis, jobbsökandet, ansökt om barnomsorg, vidare studier osv
11. Upplever du att handledaren på samhällsorientering har haft någon påverkan på din syn på svenskar och Sverige? På vilket sätt? Kan du ge något exempel?
12. Hur upplevde du relationen mellan dig som deltagare och handledare i samhällsorientering? Kan du ge något exempel där du har vänt dig till handledaren vid behov? Upplever du att du fortfarande kan vända dig till handledaren?
13. Hur upplevde du gruppdiskussionerna?
  - Kan du berätta hur du upplevde kontakten med andra deltagare i samhällsorientering?
  - Har du haft utbyte med andra kursdeltagares erfarenheter om det nya samhället? Kan du ge något exempel?
  - Kan du ge något exempel där du upplevt att andra kursdeltagare har fungerat som stöd?
14. Tycker du att tiden du deltagit i samhällsorientering har räckt till att täcka det du vill veta?

15. Upplever du att du är en del av det svenska samhället? Vad är det som gör att du upplever det respektive inte.
16. Finns det något du saknade i kursinnes innehåll? Om ja, vad och varför?
17. Finns det något du vill tilläga som vi inte har pratat om?

**Högskolan Väst Institutionen
för individ och samhälle
461 86 Trollhättan
Tel 0520-22 30 00 Fax 0520-22 30 99
www.hv.se**